

گزارش ماهانه

گزارش وضعیت ایران

آوریل 2024 میلادی

پنجره شما به ایران در داخل و خارج از کشور

گزارش ماهانه

گزارش وضعیت ایران

آوریل 2024 میلادی

ISSN: 8320 - 1658

WWW.RASANAHAH-IIIIS.ORG

Rasanah_iiis

info@rasanahiis.com

+966112166696

حق چاپ و نشر محفوظ است. نقل و بازنشر تمام یا قسمتی از مطالب گزارش بدون ذکر منبع یا اخذ موافقت اداره موسسه مجاز نیست.

فهرست مطالب

4	خلاصه تفصیلی
8	تحولات امور داخلی ایران
9	واکنش‌های داخل ایران به حملات ایران علیه اسرائیل
9	نخست: موضع موافقان حمله ایران به اسرائیل
10	دوم: منتقدان حمله ایران به اسرائیل و برخورد نظام با آنان
11	خلاصه:
11	پیامدهای اقتصادی جنگ افروزی میان ایران و اسرائیل
12	نخست: پیامدهای این حمله بر اقتصاد جهانی
12	دوم: تبعات این حمله بر اقتصاد ایران
13	سوم: اقتصاد جهانی تا چه میزانی برای تنش‌های تازه در خاورمیانه آمادگی دارد؟
14	خلاصه:
14	طرح نور: تحمیل حجاب اجباری پیش از تصویب قانون جدید
14	نخست: پلیس امنیت اخلاقی و طرف‌های حامی «طرح نور»
15	دوم: مخالفان طرح نور و انتقادهای غیرقانونی بودن آن
15	خلاصه:
16	حوزه و موضع‌گیری در برابر فساد
16	نخست: حوزه و اتهام‌های فساد
17	دوم: شخصیت کاظم صدیقی و رفتار نظام
17	سوم: دفاع از صدیقی علی‌رغم فساد وی
17	خلاصه:
18	مناسبات ایران با کشورهای عربی
19	تلاش برای ورود مجدد کشورهای خلیج در صنف بندی میان ایران و اسرائیل
19	نخست: تلاش‌های غربی برای احیای روند صلح با اسرائیل
20	دوم: فشارهای ایران برای وادار کردن کشورهای خلیج به همراهی
21	خلاصه:
21	از سرگیری عملیات مسلحانه شبه نظامیان علیه اهداف آمریکایی
21	نخست: تبعات جنگ افروزی مستقیم میان ایران و اسرائیل
23	خلاصه:

23	حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق و پیامدهای احتمالی آن بر بازیگران در پرونده سوریه ..
23	نخست: حمله اسرائیل به کنسولگری ایران و پیامهای آن .....
24	دوم: موضع دولت سوریه در قبال جنگ افروزی اسرائیل و ایران در خاک این کشور .....
24	سوم: تشدید تنشها میان اسرائیل و ایران و آینده شبه نظامیان ایرانی در سوریه .....
25	چهارم: موضع روسیه در قبال تشدید تنشها میان اسرائیل و ایران .....
26	خلاصه: .....

28	روابط ایران با قدرتهای بین المللی .....
29	برآیند برخورد آمریکا با حملات ایران علیه اسرائیل .....
29	نخست: اقدام آمریکا در دفع حملات ایران علیه اسرائیل .....
29	دوم: افزایش فشارها و تحریمها علیه ایران .....
30	سوم: پاسخ محدود ایران .....
31	خلاصه: .....

ایران در طی ماه آوریل 2024 میلادی، شاهد تحولات و رخداد‌های پرشتابی در زمینه های سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی و عقیدتی بود. روابط ایران با فضای عربی و مخصوصا کشورهای خلیج عربی و عراق و سوریه، و همچنین روابط با فضای بین المللی یعنی ایالات متحده، شاهد تحولات گوناگون و پیچیده ای بود که انتظار می رود در آینده نزدیک بر روابط خارجی ایران سایه افکند.

درفضای سیاسی داخلی، حملات موشکی و پهبادی ایران به اسرائیل با واکنشهای ضد و نقیضی در داخل ایران روبرو شد. برخی با حمایت از این حملات، آن را گامی در مسیر درست برای توقف اقدامات پیاپی اسرائیل در نقص تمامیت ارضی ایران و ترور فرماندهان و دانشمندان ایرانی دانستند. طرفداران نظام برای حمایت از این حملات، در تعدادی از شهرهای ایران راهپیمایی کردند. این در حالیست که برخی دیگر با انتقاد از این حملات که برای ایران هیچ دستاوردی نداشت، آن را به سخره گرفتند. و برخی دیگر این حملات را به منزله شکست سیاسی و نظامی ایران دانستند.

دستگاههای امنیتی و قضایی ایران برای ساکت کردن صداهای مخالف به روشهای گوناگونی چون تهدید به محاکمه، اتهام به خیانت و احضار برخی کنشگران به دادگاه متوسل شدند.

در زمینه اقتصادی، حملاتی که ایران در 13 آوریل 2024 میلادی به اسرائیل انجام داد، بر اقتصاد ایران تأثیرات منفی گذاشت. به عنوان نمونه، ارزش پول ملی در مقابل دلار کاهش یافت و هر دلار تقریباً 70 هزار تومان معامله شد. و به خاطر ترس از پیامدهای حمله انتقامی اسرائیل بر اقتصاد ایران، شاخصهای بورس نیز با افت روبرو شد. هرچند که حمله ایران به اسرائیل تأثیرات کمتری در سطح جهانی داشت، اما بیشتر نگرانیها مربوط به پاسخ اسرائیل و پیامدهای جنگ افروزی ایران و اسرائیل بر ثبات اقتصادی جهان بود؛ به ویژه اینکه در زمان کنونی اقتصادهای بزرگ جهان مانند ایالات متحده و اروپا و حتی چین برای تحمل فشارهای اقتصادی بیشتر آمادگی ندارند تا چه رسد به اقتصادهای دو کشور درگیر یعنی ایران

خلاصه تفصیالی

که در رأس آنها لایحه قانون عفاف و حجاب است که هنوز در مجلس نهایی نشده است.

در زمینه عقیدتی، آیت الله صدیقی امام جمعه تهران و رئیس ستاد امر به معروف و نهی از منکر، به فساد مالی متهم شد و اتهام او ثابت شد و خود وی نیز بدان اقرار کرد. او در ابتدا مقاومت کرد و به منتقدانش حمله کرد اما بعداً به اشتباه خود اقرار کرد. نخبگان حاکم بعد از اینکه به گستردگی مخالفتها و انتقادات پی بردند و دیدند که مردم در نماز جمعه به جای اقتدا به صدیقی نماز خود را فرادی خواندند، خواستند با ژست مبارزه با فساد حتی اگر از قلب حوزه و نظام باشد، مشروعیت خود را تقویت کنند. اما این مورد فساد پرسشهای بسیار عمیقی در مورد نهادهای نظارتی، پاسخگو کردن حوزه و روحانیون، و تلاش نظام برای سرپوش گذاشتن بر فساد روحانیون و افراد نزدیک به نظام مطرح می کند.

روابط خارجی ایران با فضای عربی و بین المللی، تحولات و رخدادهای مهمی را در ماه آوریل 2024 میلادی تجربه کرد.

در زمینه تعاملات ایران با کشورهای عربی باید گفت که کشورهای خلیج و در رأس آنها پادشاهی عربستان سعودی به عنوان طرف معاند در روابط بین الملل ایران مطرح هستند. علی رغم اینکه توافق میان دو کشور بر روابط ایران با کشورهای خلیج نیز تأثیر مثبتی برجای گذاشت؛ مخصوصاً که این توافق در یکسالگی خود از آزمون سربلند بیرون آمد، اما با این همه تهران به سیاست خارجی کشورهای خلیج با دیده تردید می نگرد. این در حالیست که کشورهای خلیج بر ادامه گزینه های متنوع خود بر اساس منافع خود و امنیت و ثبات منطقه ای تأکید دارند.

در مورد عراق، پس از مرحله کاهش تنشها و فروکش کردن حملات علیه اهداف آمریکایی در عراق، شبه نظامیان مسلح مورد حمایت ایران بار دیگر در ماه آوریل 2024 میلادی حملات علیه اهداف آمریکایی را شدت بخشیدند که در این زمینه تفسیرهای متعددی ارائه شده است. نخست: این

و اسرائیل. از این رو، ایالات متحده و کشورهای اروپایی از اسرائیل خواستند که از تشدید تنش اجتناب کند و تنشها را کاهش دهد. و اسرائیل نیز به پاسخ محدود اکتفا کرد. و آرامش به بازارهای مالی بازگشت و نگرانیهایی که در مورد خروج اوضاع خاورمیانه از کنترل مطرح بود، برطرف شد. این در حالیست که اقتصاد جهانی و تجارت بین المللی هم اکنون هزینه اختلال کشتیرانی در دریای سرخ را می پردازد و تهدید کشتیرانی توسط حوثی ها هزینه های زیادی بر برخی اقتصادها تحمیل کرده است.

در زمینه نظامی، بعد از رشته حملات پینگ پنگی، رویارویی میان ایران و اسرائیل از جنگ سایه به جنگ در میدان بدل شد. داستان از آنجا آغاز شد که اسرائیل با هدف قراردادن ساختمانی مربوط به سفارت ایران در دمشق تعدادی از فرماندهان رده بالای سپاه پاسداران را ترور کرد. تهران در یک اقدام بی سابقه مستقیماً خاک اسرائیل را آماج حملات موشکی و پهپادی قرار داد که بیش از پیامهای نظامی، پیامهای سیاسی در برداشت. اسرائیل نیز با حمله به سیستم پدافند هوایی در نزدیکی تأسیسات هسته ای ایران، پاسخی داد که از لحاظ سیاسی با اقدام ایران هم تراز باشد. و اینگونه بود که این دوران جنگ آفرینها به پایان رسید و طرفین به قواعد دیرینه رقابت بازگشتند.

در زمینه اجتماعی، علی رغم جنجالهای زیاد بر سر حجاب و اعتراضات گسترده ای که نزدیک بود نظام را سرنگون کند، اما این موضوع همچنان به عنوان یک مشکل میان جامعه و حاکمیت خود نمایی می کند. حاکمیت در زمینه حجاب از موضع خود عقب نشینی نمی کند و این بار برای آنچه اصطلاحاً «مبارزه با بدحجابی» خوانده می شود، نیروهای امنیتی را در قالب «طرح نور» به میدان آورده است. طرح نور که با واکنشهای متفاوتی در سطح رسمی و مردمی همراه بوده است، می تواند به عنوان شاخصی برای اقدامات آینده قرائت شود

سفارت ایران و ترور معروفترین فرماندهان ایرانی در سوریه دور تازه ای از جنگ اسرائیل و ایران در خاک سوریه است. این حمله پیامهایی برای هر دو طرف و همچنین برای دولت سوریه و روسیه نیز به همراه داشت.

در مورد تعاملات ایران با قدرتهای بین المللی، این گزارش به واکنشهای آمریکا به حملات ایران علیه اسرائیل می پردازد؛ چرا که ایالات متحده در چارچوب ائتلاف بین المللی منطقه ای در مقابله با این حمله نقش کلیدی داشت. اما در پاسخ مستقیم اسرائیل به ایران هیچ نوع مشارکتی از خود نشان نداد بلکه تلاش کرد با هماهنگی متحدان خود، فشارها و تحریمهای بیشتری بر ایران وضع کند. علی رغم اینکه ایران از این حمله دستاوردهایی -مخصوصا- در زمینه ارسال پیام بازدارنده متقابل به اسرائیل برای خود رقم زد، اما این شیوه برخورد آمریکا در وضع تحریمهای تازه، ایران را با چالشهای بیشتری روبرو خواهد کرد.

اقدام از پیامدهای تنش نظامی مستقیم میان ایران و اسرائیل است زیرا ایران نسبت میزان هماهنگی میان آمریکا و اسرائیل در مورد تصمیم به حمله به کنسولگری ایران در سوریه آگاهی دارد. دوم: بی نتیجه بودن سفر نخست وزیر عراق به واشنگتن در مورد تعیین جدول زمانی برای خروج نظامی آمریکا از عراق، سوم: در تنگنا قرار دادن دولت عراق تا برای خروج نیروهای آمریکایی فشار آورد؛ زیرا عراق در راهبرد توسعه طلبی ایران جایگاه محوری دارد.

در سوریه، بعد از عملیات «توفان الاقصی» که در 7 اکتبر 2023 میلادی روی داد، اسرائیل به حملات شدیدی علیه پایگاه های ایران در سوریه دست زد.

اسرائیل به صورت گسترده و دقیق تحرکات فرماندهان سپاه پاسداران ایران در سوریه را رصد می کند و از بمباران هر هدفی که آن را تهدیدی برای خود تلقی کند، هیچ ابایی ندارد. حمله به حریم

تحوّلات امور داخلی ایران

فضای داخلی ایران در طی ماه آوریل 2024 شاهد تحولات سیاسی، اقتصادی، نظامی، اجتماعی و عقیدتی چندی بود که برای بررسی مهمترین این تحولات به موضوعات زیر می پردازیم:

- واکنشهای داخلی در ایران به حملات ایران علیه اسرائیل
- حملات ایران به اسرائیل و پیامدهای آن برای اقتصاد ایران و جهان
- «طرح نور» تحمیل حجاب اجباری پیش از صدور قانون جدید
- حوزه و موضعگیری در برابر فساد

شهریار شهریاری در یادداشتی برای «دیپلماسی ایرانی» با اشاره به دستاورد حمله ایران به اسرائیل می نویسد که ایران برای جهان ثابت کرد که بدون حمایت قدرتهای فرامنطقه ای می تواند از خود دفاع کند اما اسرائیل بدون کمک قدرتهای فرامنطقه ای آسیب پذیرترین کشور است. اسرائیل از بین خواهد رفت چون سیستم حکومتی آنها تحت نفوذ قدرت های خارجی و در حقیقت بازیگران قدرت های خارجی هستند و نگاه آنها به سیاست و منافع ملی نگاه مستقلی نیست. اسرائیل از بین خواهد رفت چون هیچ سربازی تعلق مکانی به اسرائیل ندارد و قطعا در شرایط سخت فرار را بر قرار ترجیح خواهند داد و به کشورهای که از آنجا آمده اند خواهند رفت. شهریاری ادعا می کند که امروز ایران تنها کشور مسلمان جهان است که می تواند معادلات قدرت در جهان را تغییر دهد و منافع و امنیت خود و حامیان خود را تامین کند و ایران برای تنبیه اسرائیل دیگر نیازی به ورود گروه های نیابتی ندارد و در صورت نیازی می تواند اسرائیل و هر کشوری را تنبیه کند⁽¹⁾.

برخی دیگر، از تبعات روانی این حملات بر دولت نتانیاهو گفتند که در حین حمله ایران، جلسات پیاپی تشکیل می داد. و با به صدا در آوردن آژیر خطر⁽²⁾ از ساکنان شهرهای مختلف درخواست کرد که در نزدیکی پناهگاهها و اماکن امن باقی بمانند تا از آسیب جانی و مالی ناشی از حملات ایران دور بمانند. این وضعیت روانی که حملات ایران به اسرائیل ایجاد کرد در میان برخی این باورها ایجاد کرد که هرگونه حمله ایران به اسرائیل گذشته از حجم آن، آسیب روانی زیادی برای اسرائیلی ها به دنبال دارد.

تأخیر در پاسخ به حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق که منجر به کشته شدن تعدادی از فرماندهان و افسران سپاه پاسداران شد نیز در همین راستا توجیه شد که در این مدت ایران جنگ

واکنشهای داخل ایران به حملات ایران علیه اسرائیل

در پی حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق که به کشته شدن تعدادی از فرماندهان و افسران برجسته سپاه پاسداران انجامید، ایران مستقیما به اسرائیل حمله نظامی کرد. این حملات که با استفاده از صدها موشک و پهپاد در روز 13 آوریل 2024 میلادی انجام شد، اولین حمله نظامی مستقیم ایران به اسرائیل در طول تاریخ به شمار می رود. این حمله سرو صدها و واکنشهای ضد و نقیضی در داخل ایران برانگیخت. برخی از این حملات استقبال کردند و آن را بهترین گزینه برای بازدارندگی در مقابل اسرائیل و در پاسخ به حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق و کشته شدن تعدادی از افسران برجسته سپاه پاسداران دانستند. و برخی دیگر از این حملات انتقاد کردند؛ چرا که از پیامدهای آن بر ملت ایران که زیر بار بحرانیها کمر خم کرده است، می ترسیدند.

در این گزارش موضع موافقان و مخالفان حمله ایران به اسرائیل را بررسی می کنیم و از برخورد قانونی دستگاه قضایی در مورد برخی از این مخالفان سخن می گوئیم.

نخست: موضع موافقان حمله ایران به اسرائیل

طرفداران نظام، از حمله به اسرائیل استقبال کردند و صدها تن در چندین شهر ایران در حمایت از این حملات تجمع کردند. برخی بر این نکته تأکید کردند که این حملات برای حفظ جایگاه سپاه پاسداران در مناطق نفوذ که اصطلاحا به عنوان «محور مقاومت» یاد می شود، و همچنین برای حفظ جایگاه سپاه در میان طرفدارانش در داخل ایران از اهمیت بالایی برخوردار است. و این حمله فرصتی بود تا ایران با به رخ کشیدن اراده و توان موشکی و پهپادی خود، در مقابل اقدامات اسرائیل در حمله و ترور فرماندهان نظامی ایران، بازدارندگی ایجاد کند.

(1) دیپلماسی ایرانی، واقعیت هایی که دنیا فهمید؛ دستاورد حمله ایران به اسرائیل، (28 فروردین 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 1 می 2024. <https://2u.pw/wp5hoxw0>

(2) السلطات الإسرائيلية تطلب من سكان عدة مدن البقاء قرب الملاحي، تاریخ بازدید: 1 می 2024. <https://2u.pw/lmRqbRIW>

منابع اسرائیلی این ادعا را تأیید می کند. به عنوان نمونه، ریم امینوش از افسران و مشاوران ارشد مالی پیشین ارتش اسرائیل، تخمین زده است که رهگیری موشکها و پهپادهای ایران توسط ارتش اسرائیل، آمریکا، انگلیس، فرانسه و اردن بیش از یک میلیارد دلار هزینه بر جای گذاشته است⁽²⁾.

دوم: منتقدان حمله ایران به اسرائیل و برخورد نظام با آنان

برخلاف حامیان نظام که از این حمله استقبال کردند، برخی اما بر این باورند که این حملات نه تنها هیچ دستاوردی برای ایران نداشت «بلکه از آنجا که هیچ نوع ویرانی در اسرائیل بر جای نگذاشت، ضعف نظام ایران را آشکار کرد. این عده از منتقدان، حملات موشکی و پهپادی ایران را به سخره گرفتند و گفتند اگر نظام به جنگ روانی اش علیه اسرائیل ادامه می داد، نتایج بهتری کسب می کرد»⁽³⁾.

محمد علی ابطی کنشگر «اصلاح طلب» در مطلبی در شبکه «ایکس» جنگ را یک «پدیده شومی دانست که رسالت دنیا و بشریت، جلوگیری از آن است»⁽⁴⁾. برخی دیگر مانند مهدی مهدوی آزاد روزنامه نگار مخالف نظام و مقیم خارج، بر این باورند که این حمله یک خطای راهبردی بود و هزینه مالی گزافی بر اقتصاد ایران تحمیل کرد. او این حمله را همانند حمله ایران به پاکستان در دسامبر گذشته دانست که هنوز هم هدف جمهوری اسلامی از آن دقیقاً مشخص نشده است.⁽⁵⁾ در همین زمینه، حامد شبیبانی راد بر این باور است که حمله جمهوری اسلامی به

روانی علیه اسرائیل را مدیریت می کرده است. بر اساس روایت ایران، از جمله آثار جنگ روانی این بود که مقامات نظامی اسرائیل تمام تلاش خود را برای مقابله با حملات انتقامی ایران به کار گرفتند که از جمله آنها می توان به دعوت از فرماندهی ستاد مرکزی نیروهای آمریکا «سنتکام» و چندین مستشار نظامی به سرزمینهای اشغالی و استقرار چندین کشتی جنگی آمریکا در نزدیکی سرزمینهای اشغالی اشاره کرد. اسرائیل با درک خطرات حمله مستقیم ایران، دست به اقدامات نظامی در سرتاسر سرزمین اشغالی زد و پوشش دفاعی را تا جایی که امکان داشت تأمین کرد و در این راستا از ایالات متحده و دیگر متحدانش مدد خواست. بر اساس ادعای روایت ایرانی، اطلاع دادن به اداره ایالات متحده و اسرائیل و همچنین به کشورهای منطقه 72 ساعت قبل از حمله، و کارزار تبلیغاتی گسترده در مورد حملات احتمالی ایران به اسرائیل سه روز قبل از انجام عملیات، همگی در چارچوب مدیریت جنگ روانی علیه اسرائیل صورت گرفته است⁽¹⁾.

حامیان حکومت در تأیید این حمله از هزینه های مادی نیز سخن گفتند. به باور آنها ایران در حملات موشکی و پهپادی خود که تنها چند ساعت به طول انجامید، از کمترین امکانات خود استفاده کرد اما رهگیری موشکها و پهپادهای ایرانی هزینه های گزافی بر اسرائیل و متحدانش تحمیل کرد. احتمالاً منظور ایرانیها این است که اسرائیل و متحدانش برای رهگیری و سرنگونی موشکها و پهپادهای ایران، سیستمهای پدافندی زیادی را به کار گرفتند. البته برخی گزارشهای

(1) خبرآنلاین، افشای ناگفته هایی از حمله موشکی و پهپادی ایران به اسرائیل / این تسلیحات استفاده شد + تصاویر (2 اردیبهشت 1403 ه. ش)، تاریخ بازدید: 2 می 2024 م. <https://2u.pw/K4pSKhGU>

(2) دویچه وله، الرد والرد المضاد. كيف تلعب إيران وإسرائيل بأعصاب العالم؟ (2024/4/19م)، تاریخ بازدید: 2 می 2024 م. <https://2u.pw/YtSdxSHa>

(3) هجوم إيران على إسرائيل: من الراج ومن الخاسر؟ (16 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید: 2 می 2024 م. <https://2u.pw/YQJlhko5>

(4) ابطی، جنگ پدیده ای شومی است، رسالت دنیا و بشریت جلوگیری از آن است، 14 آوریل 2024 م، تاریخ بازدید: 3 می 2024 م. <https://2u.pw/xXVY4j7f>

(5) تحلیلگران می گویند هزینه حمله جمهوری اسلامی به اسرائیل بالا بود، دستاوردش هیچ، (26/1/1403 ه. ش)، تاریخ بازدید: 3 می 2024 م. <https://2u.pw/Srl3z8GX>

مشخصات صفحات مذکور و گردانندگان آنها را به این سازمان اطلاع دهند تا به پنجه قانون سپرده شوند⁽⁴⁾.

خلاصه:

در عملیات نظامی ایران علیه اسرائیل از عنصر غافلگیری خبری نبود؛ زیرا ایران به ایالات متحده و اسرائیل درباره زمان حمله خبر داده بود. معنای این اقدام این است که ایران صرفاً می‌خواست با حملات محدود این پیام را به داخل مخابره کند که قادر است تهدیدهای خود را در مورد اسرائیل که با حمله به کنسولگری ایران در دمشق چندین تن از فرماندهان و افسران سپاه را ترور کرد، عملی کند. علی‌رغم محدود بودن حملات ایران و نتایج آن، اما ایران توانست برای اولین بار و بدون دخالت گروه‌های نیابتی خود مستقیماً به خاک اسرائیل حمله کند. یعنی ایران در تلاش است تا در نبرد با اسرائیل از معادله تازه‌ای مبنی بر تغییر قواعد درگیری با اسرائیل رونمایی کند. اگر این معادله تثبیت شود، منطقه تنش‌های بیشتری را تجربه خواهد کرد مخصوصاً اگر اسرائیل در آینده به حملات بی‌سابقه‌ای در داخل ایران دست بزند.

پیامدهای اقتصادی جنگ افروزی میان ایران و اسرائیل

اقتصاد ایران نیز به حمله موشکی و پهپادی 13 آوریل 2024 این کشور به اسرائیل واکنش نشان داد. و نگرانی‌هایی در مورد پیامدهای اقتصادی احتمالی در سطح اقتصاد جهانی نیز مطرح شد. احتمالاً این امر به عنوان یک عامل در کنار عوامل دیگر سبب شده است که در سایه فشارهای غربی بر اسرائیل با هدف کاهش تنش‌ها و جلوگیری از جنگ افروزی، از بیم پیامدهای منفی سیاسی

اسرائیل «یک شکست ایدئولوژیک، سیاسی و نظامی» برای حکومت و «یک پیروزی سیاسی برای اسرائیل» بود، چون «در روزهای اخیر شاهد فشارهای بین‌المللی علیه اسرائیل برای حملاتش به حماس بودیم اما از روز گذشته اتحاد بین‌المللی را با اسرائیل می‌بینیم.⁽¹⁾»

بسیاری از ایرانیان از بیم اینکه مبدا پیامدهای حمله انتقامی ایران علیه اسرائیل برای ملت ایران گران تمام شود، به جنگ افروزی‌ها علیه اسرائیل انتقاد کردند. نظام برای ساکت کردن صداهای مخالف جنگ، از حربه‌های گوناگونی چون تهدید به محاکمه و اتهام به خیانت استفاده کرد و جلوی انعکاس نظرات مردم در رسانه‌های داخلی را نیز گرفت⁽²⁾.

در پی بالا گرفتن انتقادات، دستگاه قضایی ایران چندین روزنامه‌نگار و تحلیلگر را احضار کرد؛ زیرا آنان در روزهای اخیر هشدار می‌دادند که این تنش‌زایی می‌تواند دشمنی چندین دهه و جنگ سایه میان تهران و تل‌آویو را برای اولین بار به جنگ رودررو تبدیل کند. از جمله عباس عیدی، روزنامه‌نگار و نظریه‌پرداز اصلاح طلب که یادداشتی در روزنامه «اصلاح طلب» اعتماد با عنوان «خطرناکی پاسخ دادن و ندادن» منتشر کرده بود. همچنین حسین دهباشی کارگردان سینما، در پی انتشار مطالبی در شبکه ایکس که سناریوی جنگ را «وحشت‌آور» خوانده بود، مجرم شناخته شد⁽³⁾. نظام برای جلوگیری از انتشار نظرات انتقادی در مورد حمله ایران به اسرائیل از تمام روش‌ها استفاده کرد و سازمان اطلاعات سپاه پاسداران با صدور بیانییه‌ای از شهروندان خواست در صورت مشاهده هرگونه فعالیت در حمایت از اسرائیل در فضای مجازی، اطلاعات و

(1) همان.

(2) نگرانی‌ها پس از حمله جمهوری اسلامی به اسرائیل: مردم ایران بهای جنگ را می‌دهند، (1403/1/16 ه.ش)، تاریخ بازدید: 4 می 2024. <https://2u.pw/eeF70P98>

(3) بی‌بی‌سی فارسی، برخورد قضایی با روزنامه‌نگاران و مطبوعات منتقد به عملکرد ایران در حمله به اسرائیل، (27 فروردین 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 4 می 2024. <https://2u.pw/bnqFYiPk>

(4) خبرآنلاین، اطلاعیه سازمان اطلاعات سپاه درباره حمله به اسرائیل و اظهارنظرها در فضای مجازی، (26 فروردین 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 5 می 2024. <https://2u.pw/qDPyleHi>

می شود. کانتینرهایی که از جنوب شرق آسیا به اروپا می رسند، در مقایسه با سال گذشته به دلیل افزایش تنشها در دریای سرخ، 50 درصد افزایش قیمت داشت. لذا، تنش نظامی میان ایران و اسرائیل طبیعتاً به وخامت اوضاع دامن می زند. و در این شرایط ناآرام ارزش دارایی های امن مانند طلا نیز افزایش می یابد. به عنوان مثال، قیمت هر انس طلا عملاً به 2400 دلار رسیده است و بهای نقره و برخی فلزات اصلی نیز با افزایش روبرو بوده است.

حمله ایران، بر بازارهای مالی جهانی تأثیر منفی گذاشت و شاخص نزدک کامپوزیت آمریکا به میزان 1,8 درصد، شاخص شانگهای چین به میزان 1,4 درصد و شاخص نیکی ژاپن نیز به میزان 1,2 درصد افت را تجربه کرد. همچنین شاخص اصلی بازارهای مالی خلیج مانند عربستان سعودی (به میزان 0,3 درصد) و قطر (به میزان 1,42 درصد) کاهش یافت و همینطور سایر بورسهای جهانی نیز از این تأثیرات منفی بی نصیب نماندند.

دوم: تبعات این حمله بر اقتصاد ایران

اقتصاد ایران خیلی زود به این حمله واکنش نشان داد که در قالب کاهش بازارهای مالی، افزایش بازار طلا و ارزش دلار در ایران خود نمایی کرد. دلار آمریکا از 60 هزار تومان یکباره به 70 هزار تومان رسید که این خیز بلند دلار در زمانی اندک نشان می دهد که فعالان بازار از حجم این رخداد شوکه شده اند. به عبارت دیگر، این ترس از واکنش سخت اسرائیل و پیامدهای آینده آن بر اقتصاد ایران بود که بازار طلا و ارزش را متلاطم کرد. اما با پاسخ محدود اسرائیل که کمتر از انتظار بود، بازار بار دیگر آرام گرفت. در ایران معمولاً بی ثباتی در بازار ارز موجب افزایش بهای مواد غذایی می شود. این در حالیست که ایران از نرخ بالای تورم سالانه یعنی تورم بیش از 40 درصد رنج می برد و نرخ تورم مواد غذایی و نوشیدنی و دیگر نیازهای اساسی زندگی از 70 درصد نیز فراتر رفته است. افزایش نرخ دلار مستقیماً بهای کالاهای ایرانی در بازارها را تحت

و اقتصادی بر تمامی طرفها، اسرائیل در حمله انتقامی 19 آوریل به شهر اصفهان، به پاسخ محدود اکتفا کند. این گزارش به سه محور می پردازد که محور اول به تبعات حملات ایران بر اقتصاد جهانی توجه نشان می دهد و محور دوم به پیامدهای این حملات بر اقتصاد ایران اختصاص دارد و محور سوم نیز به این موضوع می پردازد که اقتصاد بین المللی تا چه میزانی برای تنشهای تازه در خاورمیانه آمادگی دارد.

نخست: پیامدهای این حمله بر اقتصاد جهانی

در سطح اقتصاد جهانی، معمولاً درگیریهای نظامی غافلگیرانه مخصوصاً در منطقه خاورمیانه، واکنش سریع در سه یا چهار سطح را به دنبال دارد که با توجه به ماهیت درگیری و میزان تنش و شرایط آن رخداد، گاهی واکنشها همزمان در همه سطوح مختلف رخ می دهند و گاهی نیز واکنشها در سطوح مختلف جداگانه بروز می کنند.

مهمترین این بازتابها به شکل نوسانات در بهای انرژی، مهمترین بازارهای مالی جهان، هزینه محموله های دریایی، بیمه و حمل و نقل بین المللی، بهای دارایی ها و احياناً بهای مواد اولیه و فلزات اصلی خود را نشان می دهد.

لذا، تبعات حمله نظامی ایران به خاک اسرائیل در اقتصاد جهانی نیز خود را نشان داد. به عنوان نمونه، بهای هر بشکه نفت تقریباً به 92 دلار رسید که بالاترین میزان در شش ماه گذشته بود و اگر این تنشها ادامه می یافت، بهای هر بشکه نفت از 100 دلار نیز فراتر می رفت که در اینصورت ضربه بزرگی به رشد اقتصاد جهانی وارد می شد. اما با اکتفای اسرائیل به پاسخ محدود، بهای انرژی بار دیگر ثبات یافت و هر بشکه نفت کمتر از 90 دلار معامله شد.

افزایش بهای انرژی ضرورتاً بر هزینه های محموله ها، حمل و نقل و بیمه و در نتیجه بر قیمت نهایی کالا برای مصرف کننده تأثیر می گذارد و این امر در نهایت سبب افزایش نرخ تورم جهانی

آمریکا تصمیم سازان آمریکایی را بر آن می دارد تا پیش از انتخابات بهای انرژی را برای مصرف کنندگان کاهش دهند. از سویی دیگر، وضعیت اقتصادهای اروپایی از لحاظ پایین بودن نرخ رشد اقتصادی، افزایش میانگین تورم، بیکاری، بدهکاری و وضع مالیات، از اقتصاد آمریکا بسیار وخیم تر است؛ مخصوصا اقتصاد آلمان که به منزله لوکوموتیو اقتصاد اروپا به شمار می رود. لذا، آلمان و برخی قدرتهای غربی مانند انگلیس از بیم پیامدهای اقتصادی جنگ انرژی میان ایران و اسرائیل، از تزلزل آویخته هستند که از روی آوردن به تشدید تنشها صرف نظر کند.

هرچند که ممکن است با افزایش بهای انرژی و تخصیص اموال بیشتر به بودجه کشورهای خلیج و کشورهای صادرکننده نفت، وضعیت اقتصادهای این کشورها بهتر شود، اما بی ثباتی در منطقه سرمایه گذاران را هراسان می کند و ثبات بازارهای مالی را تهدید می کند. در کنار همه اینها افزایش هزینه های واردات از خارج با وجود تورم را نیز نباید از نظر دور داشت. در شرایطی که چین با مازاد فزاینده تولید داخلی و کاهش مصرف داخلی روبرو است که ثبات رشد اقتصادی را تهدید می کند، و برای مصرف این مازاد تولید به تقاضای خارجی و بازارهای با ثبات نیاز دارد، هرگونه جنگ انرژی و تشدید تنش نظامی در منطقه می تواند جلوی رشد تجارت جهانی و قدرت خرید را بگیرد و توان رقابت کالاهای چینی در بازارهای خارجی را کاهش می دهد.

اما در مورد ایران و اسرائیل باید گفت که اوضاع اقتصادی آنها از اوضاع اقتصادهای جهانی بسیار وخیم تر است و توان تحمل هزینه های بیشتر را ندارد. ایران زیر بار انبوه چالشهای اقتصادی کمر خم کرده است. اما در سال اخیر توانسته است با از سرگیری صادرات نفت خود به خارج تاب آوری نسبی داشته باشد. در رأس همه این چالشها می توان به تورم مزمن، سقوط ارزش پول ملی و کاهش قدرت خرید شهروندان و افزایش سطح کسری بودجه، فقر، بیکاری و فشارهای زندگی

تأثیر قرار می دهد. یعنی با این گرانی در کشور، اکنون برای تحمیل فشارهای بیشتر بر مردم، اصلا زمان مناسبی نیست. این پیامدها، باعث افزایش فشارهای معیشتی بر مردم می شود که در نهایت، نارضایتی مردم از حاکمیت را به دنبال دارد. از این رو، نظام تلاش می کند برای پایین آوردن این احتمال، افکار عمومی را بسیج کند. و با شعارهایی چون شکست اسرائیل، روحیه مردم را بالا ببرد.

سوم: اقتصاد جهانی تا چه میزانی برای تنشهای تازه در خاورمیانه آمادگی دارد؟

بدون شک، اقتصاد بین المللی از چهار سال بدینسو با چالشهای جدی دست به گریبان است و تا امروز هم نتوانسته است زیر بار پیامدهای آن، قامت راست کند؛ زیرا هنوز از پیامدهای همه گیری کرونا بهبود نیافته بود که جنگ روسیه و اوکراین به وخامت اوضاع جهان دامن زد. و اکنون فضای اقتصادی با پیامدهای توفان الاقصی و عواملی که کشتیرانی بین المللی را در دریای سرخ تهدید می کند، پیچیده تر می شود. و نتیجه همه اینها وخیم تر شدن چالشهای اقتصادی است که به صورت کندی رشد اقتصادی، نوسانات بهای انرژی، افزایش هزینه های حمل و نقل و بیمه، افزایش تورم جهانی، افزایش بدهی دولتها، وضع مالیات و افزایش فشارها و تنشهای اجتماعی بر توده ملتها خود نمایی می کند.

از سویی دیگر، اکنون بزرگترین اقتصادهای جهانی مانند ایالات متحده، اروپا و چین نیز قدرت تحمل فشارهای بیشتری را - نه در سطح دولتها و نه در سطح ملتها - ندارند. و همین امر بر اقتصادهای دو کشوری که اکنون در مقابل یکدیگر صف آرایی کرده اند یعنی ایران و اسرائیل، نیز صدق می کند.

اقتصاد آمریکا از دو سال پیش، تلاش می کند ضمن افزایش نرخ رشد اقتصادی و سطح اشتغالزایی، نرخ تورم را کاهش دهد. و اگر جنگ در خاورمیانه درگیرد و بهای انرژی افزایش یابد، این تورم بار دیگر افزایش می یابد. همچنین نزدیک شدن موعد انتخابات ریاست جمهوری

گشت ارشاد همچنان به فعالیتهای قبلی خود ادامه دهد. این طرح، بار دیگر مباحث کهنه و تازه در مورد این مسأله جنجالی را برانگیخت. اخیراً روزنامه ها و رسانه های ایران به طور گسترده ای نظرات موافقان و مخالفان این طرح را بازتاب دادند و در سایه شرایط داخلی کشور و تحولات خارجی که از اکتبر 2023 میلادی ایران تحت تأثیر قرار داده است، نگرانیهایی را درباره آینده مطرح کرده اند. این گزارش، اولاً به طرفهای حامی «طرح نور» و اقدامات پلیس امنیت اخلاقی نگاهی می اندازد و ثانیاً انتقادهایی که به این طرح وارد شده است را مورد کنکاش قرار می دهد.

نخست: پلیس امنیت اخلاقی و طرفهای حامی «طرح نور»

پلیس ایران در راستای اجرای «طرح نور» و برخورد با آنچه که حکومت از آن به عنوان «بد حجابی» یاد می کند، نیروهای آموزش دیده بسیج سپاه پاسداران را تحت عنوان «سفیران مهر» به میدان آورده است⁽²⁾. تصاویر، ویدیوها و گزارش های منتشر شده در شبکه های اجتماعی نشان می دهد که در روز 14 آوریل مأموران پلیس همراه با خودروهای گشت ارشاد، مجدداً در ایران به میدان آمده و به بازداشت زنان مخالف حجاب اجباری مشغول شده اند؛ زیرا از نگاه پلیس، کشف حجاب مساوی با قانون شکنی است و با قانون شکنان برخورد می شود⁽³⁾.

در همین زمینه، احمد رضا رادان فرمانده کل انتظامی ایران تأکید کرد که مسأله حجاب و عفاف یک مسأله کاملاً اجتماعی و کاملاً فرهنگی است و ما اصلاً آن را یک مسأله امنیتی نمی دانیم». علی رغم اینکه رادان اذعان می کند که حجاب یک مسأله اجتماعی است، اما او تأکید می کند

روزمره اشاره کرد که از زمان بازگشت تحریمهای آمریکا بیش از 5 سال ادامه دارد. در مورد اسرائیل نیز باید گفت که جنگ غزه که بیش از شش ماه ادامه دارد، خسارتهای مادی مستقیم و غیر مستقیم آن، اعم از هزینه های نظامی و تأمین مالی جنگ⁽¹⁾، و یا به خاطر کاهش تولید داخلی، کسری بودجه، از کار افتادن بخشهای اصلی اقتصاد مانند صادرات، گردشگری، تجارت، ساخت و ساز، خدمات عمومی و برهم خوردن امنیت و ثبات عمومی به بیش از 70 میلیارد دلار بر آورد می شود.

خلاصه:

حمله ایران به اسرائیل تبعات منفی بر اقتصاد ایران داشت اما تبعات آن در سطح جهانی کمتر بود. ولی عمده نگرانیها مربوط به پاسخ اسرائیل و پیامدهای جنگ افروزی میان دو کشور بر ثبات اقتصادی جهان بود؛ به ویژه اینکه در حال حاضر اقتصادهای بزرگ در جهان آمادگی تحمل هزینه های اقتصادی بیشتری را ندارد. از این رو، ایالات متحده و کشورهای اروپایی از اسرائیل خواستند که از تشدید تنش پرهیز کند و به تنش زدایی روی آورد. اسرائیل نیز به پاسخ محدود اکتفا کرد و بدین سان آرامش به بازارهای مالی بازگشت. و نگرانیها مبنی بر احتمال خروج اوضاع خاورمیانه از کنترل نیز کاهش یافت. این در حالیست که هم اکنون اقتصاد جهانی و تجارت بین المللی هزینه های ناآرامی در دریای سرخ را می پردازند.

طرح نور. تحمیل حجاب اجباری پیش از تصویب قانون جدید

مقامات ایران در چارچوب راهبرد تحمیل حجاب اجباری، گام تازه ای تحت عنوان «طرح نور» برداشتند تا قبل از تصویب قانون جدید در مجلس،

(1) محمد وتد، تارنمای شبکه الجزیره، «حرب غزّة تكلف اسرائيل 73 مليار دولار وتكبد اقتصادها خسائر فادحة»، 10 آوریل 2024م. تاریخ بازدید: 7 می 2024م. <https://2u.pw/t7k4vLlj>

(2) بی بی سی فارسی، حجاب اجباری؛ «به زور کسی را به بهشت نمی بریم، اما جلوی ناهنجاری خواهیم ایستاد»، (26 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 29 آوریل 2024م، <https://bbc.in/4b8L5vV>

(3) وب سایت INDEPENDENT، به جای اسرائیل از زنان ایرانی انتقام گرفتند؛ بازگشت گشت ارشاد به خیابانها، (14 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 28 آوریل 2024م، <https://bit.ly/3UvUTce>

برخوردهای نسنجیده» باعث شده که هزینه های بسیار زیادی برای کشور ایجاد شود؛ مخصوصاً که امروز کشور ما با بحرانهای اقتصادی، اجتماعی و جنگ خارجی دست به گریبان است. به باور صفری حل مشکل حجاب، نیازمند همکاریهای همه جانبه نهادهای رسانه ای، فرهنگی، آموزشی و قانونی است⁽⁶⁾. همچنین علی رضا نوری دیگر نماینده مجلس نیز بر این نکته تأکید کرد که لایحه عفاف و حجاب هنوز مراحل قانونی خود را طی نکرده و تبدیل به قانون نشده است و همچنان در رفت و آمد میان شورای نگهبان و مجلس است. از این رو، استناد به آن خلاف قانون اساسی کشور است⁽⁷⁾. حسن روحانی رئیس جمهور پیشین ایران نیز از بازگشت گشت ارشاد و «طرح نور» انتقاد کرد⁽⁸⁾.

خلاصه:

اجرای «طرح نور» نشان می دهد که نظام برای قدرت نمایی و تداوم سلطه خود بر ملت، از هیچ تلاشی فروگذار نمی کند. اما باید گفت که اینگونه تلاشها پیامدهای منفی برای کشور به دنبال دارد. بازگشت پلیس امنیت اخلاقی با پوشش و شیوه های سرکوبگرانه تازه آنها قبل از قانون حجاب و عفاف که هنوز مراحل قانونی خود را طی نکرده است، احتمال شعله ور شدن دوباره اعتراضات را قوت می بخشد؛ زیرا همواره این احتمال وجود دارد که در پی امتناع اقشار مختلف

که نیروهای پلیس در برخی شهرهای ایران حضور سنگینی دارند که در برخی موارد با شهروندان درگیر شده اند⁽¹⁾. برخی از مقامات ایران و از جمله آنها محسنی اژه ای دولت را مأمور اجرای این طرح کرده اند⁽²⁾. شایان ذکر است که علاوه بر نیروهای انتظامی، 25 نهاد حکومتی دیگر نیز از مصوبه جلسه 427 شورای عالی انقلاب فرهنگی درباره طرح «گسترش عفاف و حجاب» حمایت کرده اند⁽³⁾. از سوی دیگر، مرتضی آقاتهرانی، رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی نیز تأکید کرد که این طرح با موفقیت حرکت می کند و ما امیدواریم طرح عفاف و حجاب که به شورای نگهبان ارسال شده هرچه زودتر به یک قانون تبدیل شود⁽⁴⁾.

دوم: مخالفان طرح نور و انتقادات به غیر قانونی بودن آن

برخی نمایندگان مجلس بر این باورند که این گام می تواند جرقه شعله های اعتراضات مردمی را روشن کند؛ همانطور که در سال 2022 میلادی قتل حکومتی مهسا امینی اعتراضات مردمی را برانگیخت و خسارتهای مالی و جانی زیادی بر کشور تحمیل کرد. برخی دیگر از ابراهیم رئیسی خواستند قبل از اینکه شاهد یک انقلاب فاجعه باری در خیابانها باشیم، «طرح نور» را متوقف کند⁽⁵⁾. محمد صفری نماینده مجلس نیز از این طرح انتقاد کرد و گفت که متاسفانه «اقدامات و

- (1) حجاب اجباری؛ «به زور کسی را به بهشت نمی بریم، اما جلوی ناهنجاری خواهیم ایستاد، همان.
- (2) وب سایت رادیو فردا، بیانیه وکلای دادگستری در اعتراض به «طرح نور» و برخورد پلیس با زنان مخالف حجاب اجباری (27 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 29 آوریل 2024م، <https://bit.ly/4brKnts>
- (3) پلیس ایران دور جدید سخت گیری ها برای حجاب اجباری را آغاز کرد (14 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 28 آوریل 2024م، <https://bit.ly/3QyS3BS>
- (4) وب سایت تابناک، حمایت قاطع از بازگشت گشت ارشاد به خیابانها، (24 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 29 آوریل 2024م، <https://bit.ly/3QyQYt0>
- (5) وب سایت خبری ارم، ایران احتجاجات شعبیه تلوح بالافق بسبب خطة «نور» لفرض الحجاب (20 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 29 آوریل 2024م، <https://bit.ly/3UzclCP>
- (6) همان.
- (7) وب سایت IRANWIRE، سومین روز بازگشت گشت های ارشاد؛ احضار فعالان زن (18 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 30 آوریل 2024م، <https://bit.ly/3WwWEIJ>
- (8) وب سایت رادیو فردا، انتقاد حسن روحانی از پلیس به دلیل اعمال «زور» درباره «حجاب» (30 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید 30 آوریل 2024م، <https://bit.ly/4bstbDZ>

جامعه از رعایت این قانون، نیروهای امنیتی با مردم درگیر شود و این درگیریها خشم ملت را به جوش آورده اعتراضات گسترده ای را در کشور رقم بزند.

حوزه و موضوعگیری در برابر فساد

در پی اتهام آیت الله صدیقی امام جمعه تهران و رئیس ستاد امر به معروف و نهی از منکر به فساد، سرو صداهای زیادی در محافل حوزوی ایران برخاست. نخبگان حاکم که خودشان در پرونده های فساد دست دارند و به همین سبب تلاش می کنند بر این موارد سرپوش بگذارند، با این واقعه بزرگ تحت فشار قرار گرفتند. علاوه بر آن، هیچ نهاد نظارتی مستقلی نیست که بر نخبگان حاکم واقعا نظارت داشته باشد. این موضوع با موضوعی که پرونده ایدئولوژیک ماه گذشته به آن اختصاص یافت یعنی تلاش برخی از بازیگران حوزه برای مهندسی کردن پست رهبر آینده برای مجتبی خامنه ای و نظریه برخی فقهای دیگر در مورد صوری بودن اکثریت و بی تأثیر بودن اکثریت در مشروعیت انتخابات و ملاک قرار دادن اکثریتی که طرفدار نظام و انسانهای صالح و پرهیزگار هستند، چندان بی ربط نیست. زیرا ماجرای شیخ صدیقی در مورد اکثریت «صالح و پرهیزگار» شبیه ایجاد می کند و از این واقعیت پرده بر می دارد که شبکه های منافع و فساد از دین و مبارزه با رقبای سیاسی، به عنوان وسیله ای برای تحقق اهداف خود استفاده می کنند.

این گزارش در ابتدا به حوزه و اتهامهای فساد می پردازد و شخصیت کاظم صدیقی امام جمعه متهم به فساد را مورد واکاوی قرار می دهد. سپس به این مسأله می پردازد که هرچند صدیقی به فساد خود اعتراف کرد، اما باز هم رسانه ها به دفاع از او به میدان آمدند.

نخست: حوزه و اتهامهای فساد

اسنادی که در ماه مارس گذشته منتشر شد از این امر حکایت داشت که کاظم صدیقی با تأسیس یک شرکت خانوادگی به نام «پیروان اندیشه های قائم» یک باغ 4200 متری در کنار مدرسه علمیه امام خمینی در منطقه ازگل تهران را تصاحب کرده است. صدیقی نیز با اعتراف به این زمین خواری گفت: «به خاطر این غفلت عذرخواهی می کنم. با تمام وجودم از رهبر امت و رهبر عزیزمان (علی خامنه ای) پوزش می طلبم»⁽¹⁾.

برخی از «اصلاح طلبان» و مخالفان، بعد از متهم شدن آیت الله صدیقی به زمین خواری در تهران، خواهان استعفا ی وی شدند. صدیقی در ابتدای امر مقاومت کرد و از تریبون نماز جمعه به منتقدانش تاخت. او در چهارم آوریل که چند هفته بعد از افشای ماجرای فسادش، برای اولین بار نماز جمعه را اقامه کرد، گفت: «شایسته نبود که اینگونه برادر خود را لگد مال کنند»⁽²⁾ چرا که این کار «سهوا اتفاق افتاده است». گزارشها حکایت از آن داشت که تعداد بسیار کمی که از ده ها تن فراتر نمی رفت در نماز جمعه شرکت کرده بودند. این امر نظام را در تنگنا قرار داد و دریافت که مردم از فساد یک روحانی که به ولایتمداری و تقوا و مبارزه با دشمنان نظام شهرت داشت، به خشم آمده اند⁽³⁾. اما سؤالی که ذهن بازیگران نظام را اصلا درگیر خود نکرد و یا اینکه عمدا از کنار آن گذشتند، این است که نهادهای حسابرسی و نظارتی در کشور، تا چه اندازه بر دارایی ها و رفتارهای روحانیون نظارت دارند و آیا در صورت نیازی توان آنان را به پای میز محاکمه کشاند؟ نظام تا چه اندازه توان مبارزه با فساد در داخل جماعت علما و مخصوصا فساد نخبگان حاکم و نهادها و مقامات را دارد؟

(1) ایران انترناشיוنال، رغم الانتقادات والتورط بالفساد... خطیب جمعة طهران بخطب من جديد ويهاجم منتقديه، 12 آوريل 2024م (تاریخ بازدید 25 آوريل 2024م). <https://2u.pw/bsq9lhwg>.

(2) همان.

(3) دیده بان ایران، روحانی اصلاح طلب به کاظم صدیقی: از همه مناصب خود استعفا دهید / عذرخواهی یک گام رو به جلو است، 30 مارس 2024م (تاریخ بازدید: 23 آوريل 2024م). <https://2u.pw/ICjRhyWL>.

در زمین اصلاح طلبان و مخالفان اندازد و آنان را به دلیل مخالفت با روحانیون انقلابی، به مخالفت با انقلاب و ارزشهای انقلاب متهم سازد.

خلاصه:

در سایه نبود نهادهای نظارتی و محاسبه گر واقعی، نفوذ علما و روحانیون مخصوصاً آن عده که به نخبگان حاکم نزدیکتر هستند، افزایش یافته است و حکومت نیز چشم بر پرونده های فساد و ثروت اندوزی های فقها و ائمه جمعه بسته است. زیرا تمام دغدغه حکومت این است که وفادارای آنان را به نظام همچنان حفظ کند و آنان را برای تقویت گفتمان دینی و مشروعیت نظام و حفظ حمایت مردمی مخصوصاً مردم مذهبی و مقلدان آنها به خدمت گیرد. در ماجرای فساد صدیقی، نخبگان حاکم در ابتدا سعی کردند این موضوع را بی اهمیت و غیر عمدی جلوه دهند. سپس صدیقی خودش به این مسأله اعتراف و بابت آن عذرخواهی کرد.

دوم: شخصیت کاظم صدیقی و رفتار نظام

شخصیت جنجالی صدیقی به نحوی از رفتار نخبگان حاکم و رابطه آن با دین و مذهب پرده بر می دارد. از جمله خرافات کاظم صدیقی این است که او بعد از فوت آیت الله مصباح یزدی در شبکه قرآن که یکی از شبکه های تلویزیون جمهوری اسلامی است، گفت: «غسالی که آیت الله مصباح یزدی را غسل داده به او گفته است که در حین غسل دادن، آیت الله مصباح یزدی چشمانش را گشوده و نگاه مهربانانه ای به حاضرین کرده و سپس چشمان را بر هم نهاده است»⁽¹⁾. صدیقی به خاطر این صحبتها که روحانیون را مضحکه خاص و عام قرار داد، نه محاکمه شد و نه استعفا داد. صدیقی به گریه ها و تقوای ظاهری و همچنین به سرسختی در مقابل رقبای «اصلاح طلب» داخلی و آمریکا و غرب معروف است. او که مدتها به رقبای اصلاح طلب داخلی تاخته است، اکنون آنان را به مدارا دعوت می کند و می گوید: «شایسته نیست که برادران را لگد مال کنید!».

سوم: دفاع از صدیقی علی رغم فساد وی

علی رغم اینکه صدیقی خودش به فساد اعتراف کرد و به خاطر آن پوزش طلبید، اما رسانه های «اصولگرا» برای دفاع از او به میدان آمدند و حمله به او را حمله سازماندهی شده علیه «روحانیون انقلابی» دانستند. یک روزنامه نزدیک به نظام در دفاع از صدیقی نوشت: «این جریانها اتفاقی نیست. ماجرای حمله به صدیقی با عنوان زمین خواری و کمی پس از آن حمله به علم الهدی، پروژه حمله به روحانیت انقلابی است»⁽²⁾. منتقدان صدیقی متهم شدند که از خارج خط می گیرند و حمایت می شوند. در نتیجه، علی رغم اینکه نظام از فساد صدیقی مطلع شد اما با این همه نظام برای دفاع از صدیقی به میدان آمد و تلاش کرد توپ را

(1) صوت بیروت اینترناشنیونال، خرافات رجال الدین فی ایران تثیر انتقادات واسعة، 10 ژانویه 2021م (تاریخ بازدید 20 آوریل 2024م). <https://bit.ly/44gbYLB>

(2) وب سایت دیده بان ایران، مدیر شبکه سه: ماجرای حمله به صدیقی با عنوان زمین خواری و کمی پس از آن حمله به علم الهدی، پروژه حمله به روحانیت انقلابی است، 31 مارس 2024م (تاریخ بازدید: 24 آوریل 2024م). <https://tinyurl.com/3pxejkpx>

روابط ایران با برخی کشورهای جهان عرب تحولات مهمی را تجربه کرد. در مورد روابط با کشورهای خلیج باید گفت که کشورهای غربی با هدف تشکیل کشور فلسطین برای احیای روند صلح با اسرائیل دست به تلاشهای گسترده ای زدند. اما احتمالاً ایران در این مسیر سنگ اندازی خواهد کرد. از سویی دیگر، ایران کشورهای خلیج را تهدید می کند تا با برنامه ها و طرحهای ایران همراهی کنند. در مورد عراق، اخیراً شبه نظامیان مسلح مورد حمایت ایران حملات خود علیه اهداف آمریکایی در عراق را از سر گرفته اند که در این مورد تفسیرهای متعددی ارائه شده است. در مورد سوریه، حوادثی چون حمله به حریم سفارت ایران در دمشق و ترور فرماندهان برجسته نظامی ایرانی، مرحله تازه ای از جنگ اسرائیل و ایران در خاک سوریه را رقم زده است. برای بررسی مناسبات ایران با کشورهای

عربی، به موضوعات زیر می پردازیم:

- تلاش برای ورود مجدد کشورهای خلیج به صف بندی میان ایران و اسرائیل
- اقدام گروههای شبه نظامی به از سرگیری حملات علیه اهداف آمریکایی
- حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق و پیامدهای آن بر بازیگران در پرونده سوریه

مناسبات ایران با کشورهای عربی

عربستان سعودی، بررسی موضوع عادی سازی روابط است. روزنامه «اسرائیل تایمز» نوشت که وزیر خارجه آمریکا و مقامات عربستان سعودی، در مورد تلاشها برای دستیابی به توافق عادی سازی روابط میان پادشاهی عربستان سعودی و اسرائیل گفتگو خواهند کرد. این یک توافق کلانی است که در چارچوب آن، درازای عادی سازی روابط با اسرائیل، واشنگتن و ریاض توافقنامه هایی در خصوص پیمان دفاعی و امنیتی دوجانبه و همکاری در زمینه برنامه هسته ای امضا خواهند کرد. اکنون کشورهای عربی و واشنگتن اسرائیل را برای پذیرش تشکیل کشور فلسطین تحت فشار قرار می دهند؛ مسأله ای که نتانیاهو بارها و بارها رد کرده است⁽¹⁾.

بنیاد دفاع از دموکراسی ها «FDD» که مقر آن در واشنگتن است، با اشاره به این موضوع، نوشته است که انتظاری رود بلینکن در مدت حضور خود در ریاض، موضوع عادی سازی روابط میان عربستان سعودی و اسرائیل را با امیر محمد بن سلمان ولی عهد عربستان سعودی بررسی کند. زیرا چند هفته قبل از سفر بلینکن، سفر برنامه ریزی شده جک سالیوان مشاور امنیت ملی کاخ سفید به ریاض به تأخیر افتاد. او قرار بود در این سفر درباره شروط قراردادهای آینده گفتگو کند⁽²⁾. تحلیلگران بنیاد دفاع از دموکراسی به این مسأله اشاره می کنند که احتمالاً ایران تلاش خواهد کرد ریاض را از این مسأله منصرف کند. ریچارد گلد برگ مشاور ارشد این بنیاد می گوید حمله موشکی بی سابقه ایران و فعالیت های پرشتاب هسته ای آن، و همچنین تهدیدهای گروه های نیابتی ایران از لبنان گرفته تا یمن، بار دیگر نشان داد که عادی سازی روابط عربستان سعودی و اسرائیل که تضمین کننده توافقنامه دفاعی امنیتی آمریکا است، برای هر دو طرف،

تلاش برای ورود مجدد کشورهای خلیج در صف بندی میان ایران و اسرائیل

حملات متقابل میان ایران و اسرائیل موجی از تنش را در سرتاسر منطقه برانگیخت و به نگرانیها نسبت به پیامدهای گسترده این امر بر ثبات سیاسی و اقتصادی منطقه دامن زد. بسیاری از نظریه پردازان و تحلیل گران سیاسی بر این باورند که کشورهای منطقه چه با تهدید و چه با ترغیب در مقابل تشدید تنش فزاینده میان ایران و اسرائیل به موضعگیری جانبدارانه روی خواهند آورد. علی رغم اینکه کشورهای منطقه از تلاش برای حل و فصل مسأله فلسطین گرفته تا تلاش برای برون رفت از وضعیت نابسامان انسانی ناشی از جنگ میان اسرائیل و جنبش حماس، برای تنش زدایی در منطقه تلاش می کنند، اسرائیل و ایران به عنوان کشورهای توسعه طلب، بدون توجه به منافع کشورهای دیگر، تنها به منافع خود می اندیشند. این گزارش اظهاراتی را زیر ذره بین می برد که از تلاشها برای قطب بندی میان کشورهای خلیج حکایت دارد.

این گزارش در ابتدا به تلاشهای غربی برای احیای روند صلح با اسرائیل می پردازد و سپس واکنشهای ایران مبنی بر تهدید کشورهای خلیج به ضرورت همراهی آنان با ایران را مورد کنکاش قرار می دهد.

نخست: تلاشهای غربی برای احیای روند صلح با اسرائیل

همزمان با سفر وزیر خارجه آمریکا به منطقه، مسأله عادی سازی روابط میان پادشاهی عربستان سعودی و اسرائیل که غرب به دنبال آن است، بار دیگر به تیر خبرگزاریها راه یافت و بسیاری از روزنامه های غربی به این موضوع اشاره کردند که از جمله اهداف سفر وزیر خارجه آمریکا به پادشاهی

(1) The Times of Israel, Blinken arrives in Saudi Arabia to discuss normalization with Israel, post-war Gaza, April 28, 2024, [Last viewed on April 29, 2024] <https://rb.gy/qrn9sv>

(2) FDD, Blinken to Address Normalization With Israel During Visit to Saudi Arabia, April 27, 2024, [Last viewed on April 29, 2024] <https://rb.gy/ivp5gu>

نیازهای اسرائیل» در واقع از آن حمایت می کنند. این روزنامه همچنین از اردن به خاطر پاسداری از حریم هوایی خود انتقاد کرد و نهیب زد که سپردن امنیت جهان عرب به دست اسرائیل «بیهوده» است و امنیت این کشورها را به خطر می اندازد و رهبران منطقه در این رویارویی بهای گزافی خواهند پرداخت. این روزنامه با اشاره تلویحی که بوی تهدید از آن به مشام می رسد می نویسد که منطق حکم می کند حاکمان عرب برای اینکه همچنان زندگی سراسررفاه و امنیت خود را حفظ کنند، به جای عادی سازی روابط و همکاری با رژیم اشغالگر، از صهیونیست ها فاصله بگیرند. علاوه بر آن، این مطلب روزنامه که در حال حاضر حوثی ها هیچ حمله ای علیه کشتیهای سعودی و اماراتی انجام نمی دهند، نیز بوی تهدید می دهد⁽⁴⁾.

برخی کارشناسان خاورمیانه معتقدند بازیگران منطقه ای، به ویژه عربستان سعودی و اردن - که بنا به گزارشها هواپیماهای بدون سرنشین ایرانی را رهگیری کرده اند - ممکن است اینگونه استدلال کنند که آنها به حق از حریم هوایی مستقل خود محافظت می کنند. اما این استدلال با مواضع سیاسی آنها علیه اسرائیل در جریان جنگ غزه در تناقض است. با این حال، اگر حملات ایران به یک درگیری گسترده تر با اسرائیل تبدیل شود، بازیگران منطقه ای که به عنوان مدافعان اسرائیل تلقی می شوند، ممکن است خود را هدف تعقیب ایران ببینند و به آتش جنگ منطقه ای کشیده شوند. این روزنامه همچنین پیش بینی می کند که جنگ میان ایران و اسرائیل ممکن است به سرعت

منافع راهبردی متقابل به همراه دارد. و اگر رهبران هر دو طرف بر منافع راهبردی بلند مدت تمرکز کنند و مسائل ساده را پیچیده نکنند، مسأله عادی سازی روابط همچنان امکان پذیر است⁽¹⁾.

گزارش برخی از منابع، حکایت از آن دارد که عربستان سعودی، امارات و قطر اطلاعاتی که ایران در مورد زمان حمله «حماس» به اسرائیل در اختیار آنها قرار داده بود را به آمریکا داده اند که این مسأله نیز از تغییر موضع آنها در مقابل اسرائیل حکایت دارد⁽²⁾.

برخی راه برون رفت اسرائیل از بحران کنونی و خشم فزاینده جامعه بین الملل علیه اسرائیل را در پذیرش شروط عربستان سعودی می دانند. لیندسی گراهام سناتور آمریکایی بر این باور است که: «دسترسی به توافق میان پادشاهی عربستان سعودی و اسرائیل به جنگ میان اعراب و اسرائیل پایان می دهد، ایرانها را منزوی می کند، روزنه امیدی برای فلسطینی ها می گشاید و امنیت واقعی را برای اسرائیل تأمین می کند». به باور او، دموکراتها و جمهوری خواهان از چنین توافقی حمایت خواهند کرد و این توافق تنها راه حل برای اسرائیل است⁽³⁾.

دوم: فشارهای ایران برای وادار کردن کشورهای خلیج به همراهی

روزنامه های ایران تلاش کردند با ارسال پیامهایی که بوی تهدید از آنها به مشام می رسید ایران را به نوعی سرپرست و حامی کشورهای خلیج و کشورهای عربی معرفی کند. روزنامه خراسان در تحلیلی با عنوان «عقیم سازی راهبرد ناتوی عربی»، کشورهای خلیج را متهم کرد که «با تأمین

(1) IBD.

(2) The Guardian, Gulf states' response to Iran-Israel conflict may decide outcome of crisis, April 19, 2024, [Last viewed on April 29, 2024] <https://rb.gy/ujz30t>

(3) CNN, Sen. Graham calls on White House to normalize relations between Saudi Arabia and Israel, April 28, 2024, [Last viewed on April 30, 2024] <https://rb.gy/izcxex>

(4) روزنامه خراسان، عقیم سازی استراتژی ناتو عربی، 17 آوریل 2024م، تاریخ بازدید: 30 آوریل 2024م. <https://tinyurl.com/4mndxdxb>

تأمین امنیت و ثبات، همواره منافع مشترک را در نظر دارند. و کشورهای خلیج برای رهایی از دام طرحها و طمع های اسرائیل و ایران، باید همواره همین روش را سرلوحه خود قرار دهند.

از سرگیری عملیات مسلحانه شبه نظامیان علیه اهداف آمریکایی

بعد از یک دوره دو ماهه که شاهد کاهش حملات شبه نظامیان مورد حمایت ایران علیه اهداف آمریکایی در عراق بود، این گروهها بار دیگر حملات خود علیه اهداف آمریکایی (مراکز و پایگاههای نظامی، اماکن دیپلماتیک و کنسولگری) را در شرایط پرتنش منطقه ای از سرگرفتند.

گروههای شبه نظامی در 22 ماه آوریل 2024 میلادی، پایگاه هوایی عین الاسد در غرب عراق را مورد حمله پهپادی قرار دادند که هیچگونه خسارتی بر جای نگذاشت.

در مورد از سرگیری حملات گروههای شبه نظامی علیه اهداف آمریکایی در عراق، تفسیرهای متعددی ارائه شده است که عبارتند از: نخست، این حملات به نوعی بازتاب تشدید تنش میان ایران و اسرائیل است. دوم: این حملات در واکنش به نتایج سفر نخست وزیر عراق به واشنگتن است. سوم: این حملات با هدف پیچیده تر کردن وضعیت داخلی در عراق صورت می گیرد.

نخست: تبعات جنگ افروزی مستقیم میان ایران و اسرائیل

جنگ افروزی مستقیم میان ایران و اسرائیل که در ماه آوریل 2024 میلادی روی داد، معادله کاهش تنش را که اسماعیل قاتنی با سفر به عراق در اواخر ژانویه 2024 میلادی برقرار کرد و گروههای شبه نظامی را به کاهش و یا توقف جنگ افروزی علیه اهداف آمریکایی قناعت داد، بر هم زد. و اینگونه

گسترش یابد و به کشورهای خلیج عربی نیز سرایت کند⁽¹⁾.

همچنین روزنامه کیهان که وابسته به حکومت است، به گونه مستقیم تری زبان به تهدید گشوده و نوشته است که مسیر زمینی امارات - عربستان در تیررس موشک ها و پهپادهای یمنی ها قرار دارد و هنوز جنگ چند ساله این دو کشور با یمن هم رسماً پایان نیافته است. بخصوص که یمنی ها از موشک مافوق صوت خود نیز رونمایی کرده اند که تا 2000 کیلومتر برد دارد. کیهان در ادامه می نویسد که علاوه بر آمریکا، حکام عرب و غیر عربی هم که به افکار عمومی و ملت فلسطین خیانت می کنند از حالا به بعد باید بترسند؛ بخصوص که رهبر انقلاب هشدار داده است که «این دولت های اسلامی سزای خیانت خود را خواهند دید»⁽²⁾.

خلاصه:

علی رغم تلاشها برای بازگرداندن عربستان سعودی و سایر کشورهای عربی به وضعیت قطب بندی، اما درک درست کشورهای منطقه از روند امور، آنان را بر آن داشت تا خود را از قطب بندی و گرایش به یک طرف جنگ، دور نگهداشته و نسبت به آنچه می تواند منطقه را به خاطر اهداف منطقه ای به گروگان بگیرد، هوشیار باشند. همچنین دیدگاه صریح عربستان سعودی برای نجات منطقه از بحران هرج و مرج، در رفتار شفاف و صادقانه عربستان سعودی با همه طرفها و مخصوصاً با شریک آمریکایی خود تجلی یافت. و عربستان سعودی با مدیریت تلاشهای سازنده سبب شد دیگران نتوانند برای تأمین منافع خود، از کشورهای خلیج بهره برداری کنند. و این پیام را به همه طرفها مخابره کرد که کشورهای خلیج در تأمین منافع متقابل، و سهم گیری در

(1) روزنامه ابتکار، چرا کشورهای عربی در زمان حمله ایران به اسرائیل کمک کردند، 20 آوریل 2024م، تاریخ بازدید: 30 آوریل 2024م. <https://tinyurl.com/y mx cv 57c>

(2) صحیفه کیهان، هزینه تاریخیه لإسرائيل وأمريكا في العام 2024م، 22 آوریل 2024م، تاریخ بازدید: 30 آوریل 2024م. <https://tinyurl.com/9k7cvbzb>

آینده نیروهای آمریکایی توافقی صورت نگرفت بلکه برعکس، سودانی و هیأت همراه متشکل از 135 تن از وزیران انرژی، نفت، دارایی و برنامه ریزی، رئیس بانک مرکزی و تاجران و بانکداران بزرگ بر نحوه فعال کردن نقش توافقنامه راهبردی میان دو کشور تمرکز کردند. همچنین اداره آمریکا در مورد ایجاد شراکت تازه میان آمریکا و عراق در زمینه های مختلف قویا ابراز تمایل کرد. و از السودانی خواست تا برای ممانعت از حمله بر پایگاههای آمریکایی در عراق، تلاشهای بیشتری صورت دهد. در این سفر، دو طرف حدود 18 تفاهمنامه⁽³⁾ در حوزه های انرژی، اقتصاد و توسعه بخشهای نفت و صنایع دارویی امضا کردند.

وانگهی، محافل و گزارشهای رسانه ای از این امر حکایت دارند که جلسات با مقامات اداره آمریکا، بیشتر روی مسائلی که دغدغه اداره آمریکا هستند، تمرکز صورت گرفت که در رأس آنها اصلاحات مالی است که از دولت بغداد انتظار می رود. واشنگتن می خواهد که بر جریان دلار کنترل داشته باشد. زیرا به باور واشنگتن، دولت عراق در خصوص جلوگیری از قاچاق دلار به ایران، مقابله با عملیات پولشویی، تأمین مالی تروریسم و همچنین مصادره اموال گروههای مسلح یعنی شبه نظامیان مورد حمایت ایران در عراق اقدامات لازم را انجام نداده است. همچنین واشنگتن به دنبال راههایی است که استقلال عراق در زمینه برق را تأمین کند تا برگ فشار ایران در مورد صادرات برق به عراق نیز خنثی گردد؛ به ویژه اینکه این دغدغه ها به مسأله سومی گره خورده است که همانا تلاش ایران برای دور زدن تحریمهای آمریکا با استفاده از دروازه عراق است.

سوم: در تنگنا قرار دادن دولت عراق برای اخراج نیروهای آمریکا

بود که جنگ افروزی ها بار دیگر علیه اهداف آمریکایی در عراق شدت گرفت؛ زیرا مسلما تهران به واقعیت ماهیت روابط راهبردی میان واشنگتن و تل آویو و هماهنگی تنگاتنگ میان اسرائیل و آمریکا در مورد تصمیم به حمله به کنسولگری ایران در سوریه که به ترور فرماندهان برجسته سپاه پاسداران انجامید، پی برده است. و جو بایدن رئیس جمهور آمریکا نیز تأکید کرد که نخواهد گذاشت اسرائیل ویران شود بلکه اگر شرایط اقتضا کند ممکن است ایالات متحده برای دفاع اسرائیل به این جنگ وارد شود⁽¹⁾. علاوه بر آن، ایالات متحده از میلیاردها دلار کمک نظامی به اسرائیل خبر داد. از این رو، ایران از گروههای شبه نظامی وفادار خواسته است که حملات خود علیه اهداف آمریکایی را از سر گیرند، باشد که از این طریق واشنگتن را برای خروج نیروهایش از عراق تحت فشار قرار دهند.

اظهارات ابو علی العسکری مسئول امنیتی کتائب حزب الله عراق، مبنی بر اینکه جنگجویان کتائب منتظر اذن رهبر ایران هستند تا به هرگونه حمله اسرائیل پاسخ دهند⁽²⁾، از این واقعیت پرده بر می دارد که با توجه به ماهیت رابطه میان ایران و شبه نظامیان، نقش تهران در از سرگیری حملات گروههای شبه نظامی علیه اهداف آمریکایی غیر قابل انکار است.

دوم: ناکام بودن سفر سودانی به واشنگتن در تعیین جدول زمانی برای خروج نظامی آمریکا طبق محاسبات ایران، سفر محمد شیاع السودانی به واشنگتن در اواسط آوریل 2024 میلادی که یک هفته به طول انجامید، دستاوردهای مورد انتظار را برآورده نساخت؛ زیرا در این سفر درباره جدول زمان بندی خروج نیروهای آمریکایی از عراق و یا درباره طرح کلی مأموریت

(1) Shafaq, Biden: U. S. prepared for war with Iran, vows support for Israel's security, (Apr 17, 2024), Accessed: Apr 30, 2024, <https://2u.pw/YQzHF6M6>

(2) سمیرداد خوش، سیناریوهات ترسهما زیارة السودانی الی واشنتن، (16 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید: 30 آوریل 2024م، <https://2u.pw/YjH6oeYo>

(3) بغداد الیوم، الخارجية النیابیه «متفائلة» بنتائج کبیره من زیارة السودانی لوشنتن، (20 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید: 30 آوریل 2024م، <https://2u.pw/5RE9ip7h>

حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق و پیامدهای احتمالی آن بر بازیگران در پرونده سوریه

با شدت گرفتن جنگ اسرائیل در نوار غزه در 7 اکتبر 2023 میلادی، اسرائیل با ترور فرماندهان ایرانی و فرماندهان گروههای نیابتی در سوریه و لبنان به سیاست تشدید تنش نظامی روی آورد. در همین راستا، حمله اسرائیل در اول آوریل 2024 میلادی به ساختمانی در مجاورت سفارت ایران در سوریه و ترور چندین تن از فرماندهان برجسته سپاه پاسداران ایران، این سؤالات را بر می انگیزد که رهبران اسرائیل با این تشدید تنش بی سابقه چه پیامی را مخابره می کنند؟ مهمترین پیامدها و تبعات این جنگ افروزی میان ایران و اسرائیل چیست؟ این جنگ افروزی، چه پیامدهای احتمالی برای دولت سوریه و سایر طرفهای بازیگر در پرونده سوریه به دنبال دارد؟

نخست: حمله اسرائیل به کنسولگری ایران و پیامهای آن

اسرائیل در اول آوریل 2024 میلادی در یک حمله بی سابقه به ساختمانی در مجاورت سفارت ایران که به ادعای تهران کنسولگری این کشور است، تنی چند از فرماندهان برجسته سپاه قدس را ترور کرد. این اقدام تنش زای اسرائیل خشن ترین رفتاری بود که اسرائیل در طول دو سال اخیر در حمله به منافع ایران در سوریه انجام داد. این حمله با توجه به حجم خسارتهای جانی که داشت، یک تحول بی سابقه و بسیار مهم بود. زیرا افراد و فرماندهانی که در این حادثه جان باختند از لحاظ نظامی دارای جایگاه و وزن مهمی بودند⁽¹⁾؛ به ویژه اینکه محمد رضا زاهدی نه تنها از دیدگاه ایران⁽²⁾، بلکه از نگاه مخالفان ایران در سوریه نیز از فرماندهان رده بالای ایران به شمار می رفت.

شبهه نظامیان مورد حمایت ایران با از سرگرفتن دوباره حملات علیه نیروهای آمریکایی در عراق، در تلاشند تا دولت شیاع السودانی را تحت فشار قرار داده و وادار سازند تا روی هدف اخراج نیروهای آمریکایی از عراق تمرکز کند. شبهه نظامیان می خواهند این پیام را به دولت سودانی برسانند که زمانیکه نیروهای آمریکایی عراق را ترک نکنند، آنها این توانایی را دارند که در معادله عراق از نظر امنیتی تأثیرگذار باشند. با توجه به مسائلی که در تاریخ، جغرافیا، سیاست، اقتصاد و امنیت ریشه دارد، عراق در طرح ژئوپلیتیک منطقه ای ایران جایگاه محوری دارد. از این رو، هدف راهبردی ایران این است که عراق را به طور انحصاری تحت سیطره خود داشته باشد.

خلاصه:

با اینکه هدف اصلی ایران در عراق، همانا خروج نیروهای آمریکایی از این کشور است، اما اختلاف میان شبهه نظامیان مسلح و نیز اختلاف در داخل چارچوب هماهنگی، ایران را در این مسیر با مشکلاتی روبرو ساخته است. و مطلب دیگر اینکه، دستاورد سفر السودانی به واشنگتن می تواند به اختلافات در درون چارچوب هماهنگی دامن بزند زیرا یک بخش از چارچوب هماهنگی که از دولت سودانی حمایت می کند خواهان ادامه حمایتهای آمریکا از دولت عراق است تا مبادا این دولت به خاطر مشکلات سقوط کند. این در حالیست که بخشی دیگر از داخل چارچوب هماهنگی به خواست خود که همانا خروج نیروهای آمریکا از عراق است، پافشاری می کنند.

(1) المعهد الدولي للدراسات الإيرانية (رصانة)، استهداف إسرائيل محيط السفارة الإيرانية في دمشق.. فصل جديد من المواجهات الإسرائيلية- الإيرانية على الأراضي السورية، (03 أبريل 2024م)، تاريخ بازدید: 28 أبريل 2024. <https://2u.pw/LfXWM8jX>
(2) خبرگزاری مهر، «سردار محمد رضا زاهدی که بود؟»، (13 فروردین 1403 ه.ش)، تاريخ بازدید: 28 آوریل 2024 م. <https://bit.ly/3Uj1zdJ>

فزاینده ای در تنگنا قرارداد. ایران به صورت پیاپی دستگاه‌های اطلاعاتی سوریه را به دست داشتن در این عملیات و یا حداقل به خودداری از اطلاع دادن به ایران برای پیشگیری، متهم می‌کند. همزمان با طرح این اتهامات، غیبت دولت سوریه از گرامی داشت «روز قدس» نیز مورد توجه قرار گرفت. رهبران آنچه به «محور مقاومت» تعبیر می‌شود یعنی رئیس‌جمهور ایران ابراهیم رئیسی، حسن نصرالله دبیر کل «حزب الله»، اسماعیل هنیه رئیس دفتر سیاسی جنبش حماس، عبدالملک الحوثی مسئول گروه حوثی‌ها در یمن و همچنین نماینده «مقاومت اسلامی در عراق» همگی در این روز سخنرانی کردند. این در حالیست که در همین بازه زمانی، سفرها و دیدارهای عمومی بشار اسد رئیس‌جمهور سوریه و خانواده وی در مناطق دمشق بسیار مورد توجه قرار گرفت؛ آنهم در زمانیکه تنشها میان تل‌آویو و تهران در اوج خود قرار داشت و کشور سوریه بخش جدا ناپذیر از این تنشها بود.

این فضای پرتنش میان اسرائیل و ایران در خاک سوریه، پیامهایی با چند مضمون مختلف با خود داشت و شاید بتوان گفت که مهمترین این پیامها این است که سوریه برای دور نگه داشتن خود از جنگ کنونی در غزه و فاصله گرفتن از مواضع «محور مقاومت» دست به تکاپو می‌زند. همچنین دمشق می‌خواهد این پیام را برساند که سوریه میدان پاسخ دادن ایران به حمله اسرائیل نیست.

سوم: تشدید تنشها میان اسرائیل و ایران و آینده شبه نظامیان ایرانی در سوریه

در پی حمله اسرائیل به حریم سفارت ایران در دمشق، اسرائیل و ایران به تبادل حملات مستقیم به خاک یکدیگر روی آوردند. این حادثه سؤالات چندی را مطرح می‌کند که سرنوشت گروههای شبه نظامی ایران در منطقه به کجا ختم می‌شود؟ و آیا تغییر سطح درگیری از نبرد با گروههای شبه نظامی ایران در منطقه به حمله مستقیم به حامی

حمله اسرائیل به ساختمانی در مجاورت سفارت ایران در دمشق، این پیام را با خود داشت که وارد کردن ضربات کاری به حضور ایران در سوریه و مخصوصاً علیه مغزهای متفکر که از پشت پرده عملیات 7 اکتبر را مدیریت کردند، از اهمیت بالایی برخوردار است. این حمله برای ایران یک پیام بازدارنده ای داشت تا مبادا ایران با استفاده از وضعیت تنش زدایی که از اول سال 2024 میلادی با آمریکا برقرار کرده است، به تجهیز نیابتی‌های خود بپردازد و محموله‌های تسلیحاتی و ساز و برگ نظامی را از راه زمینی به عراق و سپس به سوریه و از آنجا به لبنان برساند. در نتیجه تا زمانیکه تهدید نیابتی‌های ایران همچنان ادامه دارد، اسرائیل نیز تلاش می‌کند مازاد توان ایران مخصوصاً نیروی انسانی فرماندهی گروههای شبه نظامی و مخصوصاً فرماندهان سپاه قدس را هدف قرار دهد.

از نگاه تهران این حمله به کنسولگری ایران، یک اقدام بی سابقه بود. حمله به ساختمانی مربوط به نمایندگی دیپلماتیک ایران در دمشق در درجه اول نقض آشکار حاکمیت سوریه است که مسئول حفاظت از اماکن دیپلماتیک در خاک خود است. این حمله اسرائیل به نمایندگی دیپلماتیک ایران به منزله حمله مستقیم به خاک ایران و حمله به منافع ایران در سوریه نیز محسوب می‌شود. علاوه بر آن از نگاه تهران، تنش نظامی روزافزون اسرائیل علیه حضور ایران در سوریه و علیه فرماندهان ایرانی در دمشق، به منزله نقض آشکار روند تنش زدایی است که طرفین در خاک سوریه در پیش گرفته بودند. لذا، از نگاه تهران، اسرائیل با این حمله این پیام را مخابره کرد که برای حمله به حضور ایران در سوریه هیچ خط قرمزی را نمی‌شناسد.

دوم: موضع دولت سوریه در قبال جنگ افروزی اسرائیل و ایران در خاک این کشور

جنگ افروزیهای متقابل بی سابقه میان اسرائیل و ایران، دولت رئیس‌جمهور بشار اسد را به صورت

این تحرکات برای این است که زمان بیشتری برای تحقیق در مورد درز اطلاعات به طرف سوم در سوریه به دست آورد.

چهارم: موضع روسیه در قبال تشدید تنشها میان اسرائیل و ایران

با حمله روسیه به اوکراین روابط حسنه روسیه و اسرائیل به تیرگی گرایید؛ زیرا اسرائیل همانند اتحادیه اروپا و ایالات متحده در مقابل مسکو از اوکراین حمایت کرد. حمله اسرائیل به نوار غزه بعد از 7 اکتبر 2024 میلادی به این تنش در روابط دو کشور دامن زد و در نهایت، حمله اسرائیل به حریم سفارت ایران در دمشق، روابط تل آویو و مسکو را وارد پیچ تازه ای کرد. زیرا در پی حمله اسرائیل به کنسولگری ایران در دمشق، روسیه خواستار تشکیل جلسه فوق العاده شورای امنیت شد و بسیاری از مقامات کرملین این حمله اسرائیل را نقض اصول قوانین بین المللی و یک اقدام تروریستی خواندند.

در کل، اظهارات مقامات روسیه از این مسأله پرده بر می دارد که مسکو نگران است مبادا جنگ اسرائیل در غزه به یک جنگ گسترده تر علیه سوریه، ایران و نیابتی های ایران در تمام منطقه بدل شود که این مسأله می تواند متحدان طرفهای درگیر از جمله روسیه را ناخواسته درگیر جنگ دیگری کند. از این رو، مسکو در تلاش است تا ضمن کاهش تنشها، توازن روابط با تمامی بازیگران اصلی در پرونده سوریه را حفظ کند. به ویژه اینکه روسیه که با اولییتی به نام اوکراین دست به گریبان است، از یک سو به همکاری تل آویو در برخی پرونده ها نیاز دارد. و از سویی دیگر برای حفظ نفوذ خود در سوریه، به حضور ایران در روی زمین نیاز دارد. اما در عین حال نمی خواهد به تهران اجازه دهد که سلطه خود را به طور انحصاری در سوریه گسترش دهد؛ زیرا هرگونه اختلال در توازن، اسرائیل به پاسخ نظامی کوبنده تروامی دارد.

آنها یعنی ایران به این معنی خواهد بود که از این پس اسرائیل به جای انجام حملات روزافزون علیه گروههای شبه نظامی و نیابتی، به حملات مستقیم به خاک ایران اکتفا خواهد کرد؟

در واقع، آنچه به عنوان پاسخ و پاسخ متقابل میان طرفین روی داد، گویای این امر است که نگاه اسرائیل بیش از آنکه به گشودن یک جبهه مستقیم با ایران دوخته شده باشد، روی تداوم راهبرد ترور فرماندهان و افسران عالی رتبه ایران و حملات به بازوهای نیابتی و شبه نظامیان ایران در سوریه متمرکز است. البته اسرائیل سعی خواهد کرد دامنه جغرافیایی حملات خود را گسترش دهد تا حمص، حومه حماه، ساحل و حلب را نیز هدف حملات خود قرار دهد. زیرا دولت تل آویو دیگر نمی خواهد که حضور نیروهای تهدید کننده در جغرافیای پیرامونی، بار دیگر ضربه ای همچون عملیات 7 اکتبر 2024 میلادی «جنبش حماس» را به اسرائیل بزند.

همچنین تهران نیز به هیچ عنوان قصد ندارد وارد درگیری مستقیم یا غیر مستقیم با اسرائیل شود. بلکه تلاش می کند برای پاسداری از دستاوردهای چند دهه خود در سوریه، جلوی جنگ افروزی احتمالی اسرائیل علیه نفوذ خود در سوریه را بگیرد. گزارشهایی در دست است مبنی بر اینکه ایران ضمن کاهش حضور نظامی خود در سوریه، و استقرار مجدد نیروها، مکان حضور فرماندهان را تغییر داده است⁽¹⁾. ایران از این اقدام خود چند هدف را دنبال می کند. از جمله اینکه این یک اقدام احتیاطی است که ایران از بیم حملات بیشتر اسرائیل به تغییر مواضع استقرار نیروهای خود روی آورده است. و این احتمال نیز وجود دارد که تحرکات اخیر ایران در راستای سردرگم کردن سوریه و اسرائیل صورت گیرد یعنی با این تحرکات، چنین وانمود کند که در صدد است میدان سوریه را ترک کند. و بدین سان از شدت حملات اسرائیل علیه حضور میدانی خود در سوریه بکاهد. و شاید هم

(1) ایندپندنت: ایران تقرر تقلیب وجودها العسکری فی سوريا، (24 آوریل 2024م)، تاریخ بازدید: 28 آوریل 2024م. <https://bit.ly/3xNSvWr>

خلاصه:

با حمله انتقامی مستقیم پاسخ داده خواهد شد. اما با این همه، به احتمال قریب به یقین، طرفین به قواعد درگیری معمول قبل از اول آوریل 2024 یعنی عملیات منطقه ای در مناطق نفوذ، بازخواهند گشت. زیرا محاسبات بین المللی و منطقه ای و همچنین محاسبات اسرائیل و ایران، جنگ افروزی های بیشتر و ورود به جنگ تمام عیار را رد می کنند. بنابراین، اسرائیل برای جلوگیری از تشبیت معادله بازدارندگی ایران، همچنان به اقدامات امنیتی و نظامی خود علیه اهداف ایرانی در سوریه به شدت ادامه خواهد داد و در کنار آن، به افزایش تنش میان دولت ایران و سوریه دامن خواهد زد. در مقابل، تهران نیز تلاش خواهد کرد علاوه بر استقرار مجدد نظامی و امنیتی خود در سوریه، روابط خود با دولت سوریه را مدیریت کند و به تقویت رابطه نظامی و امنیتی با دولت روسیه روی آورد.

حادثه اول آوریل 2024 میلادی که در آن یک سردار برجسته «سپاه قدس» در حریم سفارت ایران در دمشق به دست اسرائیل ترور شد، محاسبات ایران و منافع نفوذ آن را در فضای سوریه برهم زد. حمله به حریم سفارت و ترور یکی از برجسته ترین فرماندهان چنان برای تهران گران تمام شد که ایران را به بازتعریف مفهوم بازدارندگی در مقابل اسرائیل واداشت تا باشد که با این مفهوم تازه بازدارندگی بتواند ضمن حفظ پستیژ و منافع نفوذ خود در سوریه، خود را از یک جنگ تمام عیار با اسرائیل نیز دور نگهدارد. از این رو به یک حمله محدود و با اطلاع قبلی به خاک اسرائیل اکتفا کرد و اسرائیل نیز با یک حمله محدود متقابل به آن پاسخ داد. و بدین سان، هرکدام نشان داد که توانایی حمله به خاک دیگری را دارد و این پیام متقابل را رد و بدل شد که هرگونه حمله مستقیم،

روابط ایران با قدرتهای بین‌المللی

در زمینه روابط ایران با قدرتهای بین‌المللی باید گفت که ایالات متحده در چارچوب ائتلاف بین‌المللی منطقه‌ای در دفع حملات ایران علیه اسرائیل نقش کلیدی داشت. با این همه، ایالات متحده در قانع ساختن اسرائیل به امتناع از تشدید تنش و اکتفا به پاسخ محدود به گونه‌ای که به درگیری مستقیم دو کشور منجر نشود نیز نقش محوری داشت.

برای بررسی مناسبات ایران با ایالات متحده، به موضوع زیر می‌پردازیم:

■ برآیند برخورد آمریکا با حملات ایران علیه اسرائیل.

سامانه دفاعی یکپارچه آمریکا در بوته آزمون قرار می گرفت؛ آمریکا تلاش دارد در برابر تهدیدهای ایران با این سامانه از منطقه محافظت کند. با اینکه حمله ایران به اسرائیل اولین گام عملی تشدید تنشها بود که قواعد درگیری را تغییر داد و از رویکرد خصمانه تر ایران رونمایی کرد. اما ایالات متحده تلاش کرد تا جلوی جنگ افروزی میان طرفین را بگیرد و وقتی با اصرار اسرائیل به پاسخ علیه ایران روبرو شد، صراحتاً اعلام کرد که ایالات متحده در هیچ یک از حملات اسرائیل علیه ایران مشارکت نخواهد داشت. این موضع آشکار واشنگتن از پیامهای رد و بدل شده میان تهران و واشنگتن حکایت دارد مبنی بر اینکه طرفین همچنان در تلاشند از گسترش دامنه درگیری اجتناب کنند⁽¹⁾.

دوم: افزایش فشارها و تحریمها علیه ایران

واشنگتن به جای رویارویی نظامی با ایران، به افزایش تحریمها علیه این کشور روی آورد. مجلس نمایندگان حدود ده لایحه را به تصویب رساند که رهبران، نهادها، اقتصاد و نیروهای مسلح ایران را هدف قرار می دهد و جلوگیری از صادرات نفت ایران به چین از جمله آن موارد است⁽²⁾. همچنین کمیسیون روابط خارجه سنا، لوائح دیگری را در این زمینه تدارک دیده است از جمله آنها تحریمهای حقوق بشری علیه ایران است. و در یک گام عملی، مجلس سنای آمریکا در 23 آوریل 2024 میلادی تقریباً با اجماع آراء یک بسته کمکهای خارجی را تصویب کرد که از جمله آنها قانون حقوق بشری «مهسا امینی» و پاسخگویی امنیتی است. همچنین در این زمینه قرار است «قانون کشتی رانی» تحریمهای جدیدی بر افراد، پالایشگاهها، کشتیها و بنادری که «آگاهانه در فروش نفت ایران دخالت دارند»، اعمال کند

برآیند برخورد آمریکا با حملات ایران علیه اسرائیل

در پاسخ به حمله اسرائیل به ساختمان بخش کنسولی سفارت ایران در دمشق که به ترور تعدادی از فرماندهان برجسته ایرانی منجر شد، ایران مستقیماً به خاک اسرائیل حمله کرد. هرچند که در این عملیات، ایران هیچ یک از منافع آمریکا را هدف قرار نداد، اما بر اساس اصل ثابت آمریکا مبنی بر حمایت از امنیت اسرائیل، واشنگتن در برابر این حملات از تل آویو حمایت کرد. در این راستا، ایالات متحده نیروهای های خود را بسیج کرد و با همکاری انگلیس جنگ افزارهای دیگری را نیز برای دفاع از اسرائیل در برابر حملات ایران، به منطقه گسیل داشت. این گزار تلاش دارد این موضوعات را پوشش دهد. نخست: اقدام آمریکا در دفع حملات ایران علیه اسرائیل. دوم: افزایش فشارها و تحریمها علیه ایران. و در نهایت، پاسخ محدود ایران به تهدیدها

نخست: اقدام آمریکا در دفع حملات ایران علیه اسرائیل

ایران در عملیات بی سابقه ای حدود 300 موشک و پهپاد به سوی اسرائیل پرتاب کرد. ایالات متحده در رهگیری این موشکها و پهپادها نقش کلیدی داشت. البته متحدان اروپایی و متحدان منطقه ای نیز به کمک شتافتند. ناوهای هواپیمابر در دریای مدیترانه موشکهای بالستیک ایران را رهگیری کردند و هواپیماهای هشداردهنده آمریکایی نیز بیش از 70 پهپاد ایرانی را قبل از رسیدن به اسرائیل سرنگون کردند. همچنین سامانه موشکی پاتریوت یک موشک بالستیک را که به سوی اسرائیل شلیک شده بود، در نزدیکی اربیل عراق رهگیری کرد. و سامانه های پدافند هوایی آمریکایی مستقر در منطقه تعداد دیگری از حملات را ره گیری کرد. و این اولین باری بود که

(1) خبرگزاری ارنا، امیرعبداللہیان: بعد و قبل از عملیات وعده صادق به آمریکاییها پیام دادیم + فیلم، (30 فروردین 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 2 می 2024، <https://tinyurl.com/326w5smd>

(2) Daniel AVIS, US, UK unveil sweeping sanctions on Iran's drone program, Al-monitor, (April 18, 2024), accessed: 2 May 2024, <https://2h.ae/zxMr>

سفر به منطقه جنوب قفقاز، در مورد پایبندی به تحریمهای ایران با مقامات کشورهای ارمنستان، گرجستان و آذربایجان گفتگو کرد. گفتنی است که این تغییر سیاستها یادآور روش فشارهای حداکثری ترامپ در قبال ایران است⁽³⁾.

که از جمله شامل منع ورود کشتیهای ذیربط به بنادر آمریکا برای دو سال می شود⁽¹⁾. علاوه بر آن، حمله ایران به اسرائیل سبب شد که کنگره آمریکا با بسته کمکهای جدید به ارزش 26 میلیارد دلار به اسرائیل موافقت کند⁽²⁾. در پی حمله ایران به

جدول (1): تحریمها و فشارهای آمریکا بر ایران در طی ماه آوریل 2024 میلادی

تاریخ	اقدامات
04 آوریل	قرار دادن یک نهاد در لیست تحریمها. معرفی کردن 13 کشتی تحت مدیریت این نهاد به عنوان دارایی مسدود شده. به روزرسانی نام یک کشتی در فهرست ویژه شهروندان تحریم شده به دلیل تسهیل تجارت غیر قانونی ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت دفاع.
18 آوریل	وضع تحریمهای تازه علیه برنامه پهبادی، صنعت فولاد و شرکتهای خودروسازی ایران. این تحریمها 16 فرد و دو شرکت مربوط به تولید پهباد در ایران، آزمایش و ارسال آنها به بازیگران نیابتی سپاه پاسداران را هدف قرار داد.
23 آوریل	قرار دادن دو شرکت و 4 فرد ایرانی در لیست تحریمها به خاطر دست داشتن مستقیم یا غیر مستقیم آنها در فعالیتهای خرابکارانه سایبری که به دستور قرارگاه سایبری سپاه پاسداران فعالیت می کردند.
25 آوریل	قرار دادن 16 نهاد و 8 فرد در لیست تحریمها و اعلام 5 کشتی و هواپیما به عنوان دارایی های بلوکه شده به دلیل تسهیل تجارت غیر قانونی پهبادهای ایرانی و فروش آنها برای حمایت از وزارت دفاع و نیروهای مسلح ایران و حمایت از برنامه توسعه و صادرات پهبادی ایران. همزمان با این اقدامات، انگلیس و کانادا نیز چندین نهاد و فرد را به خاطر دست داشتن در صادرات صنایع پهبادی و دیگر فعالیتهای نظامی ایران در لیست تحریمها قرار دادند.

منبع: مرکز مطالعات و پژوهشهای در مؤسسه رسانه

سوم: پاسخ محدود ایران

در بحبوحه افزایش تنشها، تفاهمهای ضمنی میان واشنگتن و تهران از عدم تمایل طرفین به گسترش دامنه درگیری برده برداشت. و ایران طبق رفتار معمول خود از طریق گروههای نیابتی خود در عراق، حملات علیه نیروهای آمریکایی را از

اسرائیل، واشنگتن کشورهای گروه هفت را با خود همراه کرد تا در یک اقدام مشترک فشارهای اقتصادی بیشتری بر ایران وضع کنند و در همین زمینه اتحادیه اروپا را ترغیب کرد که «سریعا» سپاه پاسداران ایران را در لیست گروههای تروریستی قرار دهد و باز در همین ارتباط، آبرام پبلی معاون نماینده ویژه آمریکا در امور ایران با

(1) روزنامه شرق، کوروش احمدی، تحریم های جدید علیه ایران، (4 اردیبهشت 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 2 می 2024، <https://tinyurl.com/54xrwuuhb>

(2) خبرگزاری ایسنا، بهادری جهرمی: شکاف بین دولتمردان صهیونیست زده با افکار عمومی در غرب غیر قابل انکار است، (4 اردیبهشت 1403 ه.ش)، تاریخ بازدید: 2 می 2024، <https://tinyurl.com/m8hrv6x4>

(3) وب سایت رادیو فردا، مذاکرات نماینده بایدن با مقامات ارمنستان، گرجستان و جمهوری آذربایجان درباره ایران، 14 فروردین/ 1403، تاریخ بازدید: 2 می 2024، <https://tinyurl.com/33d5ptn9>

خلاصه:

از مهمترین نتایج و پیامدهای حمله ایران به اسرائیل و برخورد ایالات متحده با آن، این بود که ایالات متحده در مقابله با حملات ایران بسیار موفق عمل کرد و این خود، دلیلی است که کارآیی نظام امنیت منطقه ای یکپارچه که مدتها آمریکا روی آن کار می کند، را به اثبات رساند. و با توجه به اینکه این ائتلاف با هدف مقابله با خطر ایران ایجاد شده است و اکنون کارآیی خود را در دفع حملات ایران به اثبات رساند، این امر آن دسته از کشورهای منطقه را که در پیوستن به این ائتلاف تردید داشتند، ترغیب خواهد کرد؛ زیرا که این ائتلاف به منزله یک قدرت بازدارنده در مقابل ایران عمل می کند و تحرکات منطقه ای ایران را بسیار محدود خواهد کرد. علاوه بر آن، حمله ایران به اسرائیل مواضع دو حزب جمهوری خواه و دموکرات را در قبال ایران متحد کرد و می توان گفت اگر تحریمهای اخیر درست اعمال شود، به معنای بازگشت به روش سختگیرانه ترامپ در قبال ایران است که در این صورت برفضای داخلی ایران نیز تأثیر خواهد گذاشت و نابسامانی اوضاع داخلی، نظام را بیش از پیش در تنگنا قرار خواهد داد.

در مقابل، ایران قواعد درگیری را تغییر داد و قواعد تازه ای تعریف کرد. لذا، اگر اسرائیل در آینده به فکر حمله مستقیم به خاک و یا منافع فرماندهان برجسته ایران افتد، به احتمال زیاد در این مورد درنگ خواهد کرد. همچنین در جریان این حمله، یک الگوی تازه برای مدیریت روابط با ایالات متحده را ترسیم کرد. در جریان این حمله، برای مدیریت تنشها پیامهایی میان تهران و واشنگتن رد و بدل و تفاهاتی حاصل گشت و نتیجه همه اینها این شد که آمریکا و ایران تمایلی به گسترش و افزایش دامنه تنشها ندارند. علاوه بر آن، توافقات ایران با کشورهای منطقه نیز از

سرگرفت. بعد از سه ماه توقف، حملات موشکی و پهپادی به مواضع نیروهای آمریکایی در عراق و سوریه از سرگرفته شد. حزب الله نیز در چارچوب راهبرد اتحاد مناطق نفوذ، حملات خود به اسرائیل را گسترش داد. علاوه بر آن، سپاه پاسداران ایران یک کشتی که اسرائیل نیز در آن سهم دارد، را در خلیج عربی توقیف کرد که این اقدام در راستای اقدامات «حوثیها» در مختل کردن کشتیرانی اسرائیل و ائتلاف پاسداری از آزادی دریانوردی به رهبری آمریکا در دریای سرخ صورت می گیرد. این اقدام ایران، این پیام را مخابره کرد که در صورت هرگونه حمله آمریکا به ایران، تهران می تواند به این برگهای فشار متوسل شود.

علاوه بر آن، ایران در سازمان ملل از ایالات متحده به خاطر سیاستهای دوگانه در قبال حادثه حمله به ساختمان کنسولی ایران در مقایسه با حمله ایران به اسرائیل و همچنین به خاطر موضع آمریکا در قبال غزه و وتو کردن قطعنامه تشکیل کشور فلسطین در 19 آوریل 2024 میلادی به شدت انتقاد کرد. همچنین ایران از اعتراضات دانشجویی فزاینده در دانشگاههای آمریکا در همدردی با غزه، و مخالفت با سیاستهای بایدن در قبال این جنگ، استفاده تبلیغاتی کرد تا ثابت کند که ایالات متحده در نسل کشی مداوم در غزه، دست دارد. ایران علاوه بر رونمایی از برگهای فشاری که در اختیار دارد، تهدید کرد که هرگونه حمله اسرائیل را پاسخ خواهد داد و حتی تهدید کرد که در صورت حمله اسرائیل به تأسیسات هسته ای، ایران نیز برنامه هسته ای اسرائیل را هدف قرار خواهد داد. سردار سرتیپ پاسدار احمد حق طلب فرمانده سپاه حفاظت و امنیت مراکز هسته ای تصریح کرد: «اگر اسرائیل تأسیسات هسته ای را هدف قرار دهد، ایران دکترین هسته ای خود را بازننگری خواهد کرد»⁽¹⁾.

(1) Adam Lucente, IRGC commander says Iran may 'revise' nuclear posture if attacked by Israel, (April 18, 2024), accessed: May 2, 2024), <https://2h.ae/tsEI>

کنونی، روند دیپلماسی هسته ای با ایران را مشکل روبرو می سازد و در عین حال این فرصت را برای تهران مهیا می سازد تا توانمندیهای هسته ای خود را تقویت کند و در صورت تمایل، فاصله خود با دستیابی به سلاح هسته ای را کاهش دهد.

این آزمون سربلند بیرون آمد؛ و کشورهای خلیج علناً در رهگیری حملات ایران دخالتی نکردند. یعنی تا زمانیکه ایران به تعهدات مندرج در توافق با عربستان سعودی پایبند باشد، امکان دارد کشورهای خلیج نیز موضع بی طرف خود را حفظ کنند. و در پایان، می توان گفت که تحولات

گزارش وضعیت ایران

آوریل 2024 میلادی

گزارش وضعیت ایران

آوریل 2024 میلادی